

ΕΤΟΣ Δ'. ΑΡΙΘΜΟΣ 13
ΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΔΡΑΧ. 8

ΠΑΤΡΑΙ
ΜΑΡΤΙΟΣ 1940

ΑΧΑΪΚΑ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ - ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ - ΤΕΧΝΑΙ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ - ΕΚΔΟΤΗΣ: Κ. Ν. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ

Περιεχόμενα:

Κ. Ν. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ—ΞΕΝΑΚΗΣ	Στὸ Ρήγα Φεραῖο (ποίημα)
ΜΙΧΑΗΛ Γ. ΠΕΤΡΙΔΗΣ	Ἑσρινὸ (ποίημα)
ΑΒΡ. Ν. ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ	Συμπληρωματικά γιὰ τὸν Μ. Ναῖμὰ (μελέτη)
ΣΩΤ. Ι. ΜΕΝΤΖΕΛΟΠΟΥΛΟΣ	Ἁγία Λαύρα (ἐπίγραμμα)
ΚΥΡ.	Ὁ χωριάτης (εἰκόνες τῆς ζωῆς)
Κ. Ν. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ—ΞΕΝΑΚΗΣ	Νοσταλγία (ποίημα)
ΘΕΟΔΩΡΟΣ ἱερεὺς ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ †	Πετρούλιας Δανιὴλ ἀρχιεπίσκοπος Ἄργολίδος 1798-1872
ΒΑΣΩ Ν. ΚΑΡΑΛΗ	Θρηνήματα (ποίημα)
ΜΙΛΤΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ	Ταραχὴ γαλήνης (διήγημα)
ΕΛ. Κ. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΣ	Τὰ κάλαντα τοῦ Λαζάρου (λαογραφία Ἀχαΐας)
ΛΕΩΝΙΔΑΣ Χ. ΖΩΗΣ	Ἡ ὑπόθεσις Κισινῆρη (ἔγγραφα ἐκ Πατρῶν ἀνέκδοτα)
JOSEPH VON EICHENDORF	Ἡ νύχτα (μετάφρ. Α. ΠΕΠΟΝΗ)
Ν. Α. ΛΟΒΕΡΔΟΣ	Σπυρίδων Βασιλειάδης (μελέτη)
ΧΑΡΙΛΑΟΣ ΚΑΚΟΥΡΗΣ	Σύμβολο (χρονογράφημα)
ΝΩΤΗΣ ΝΗΣΩΤΗΣ	Κυριακὴ τῶν ἀπόκρεω (ποίημα)
ΤΟ ΤΡΙΜΗΝΟΝ. Ὁ Μορφωτικὸς σύλλογος κυριῶν. Γράμματα στ' «Ἀχαϊκά» τῶν κ. κ. Λεωνίδα Ζώη καὶ Θάνου Βαγενᾶ. Κριτικὴ τοῦ βιβλίου τῶν κ. κ. Περσέως Ἀθηναίου, Π. Ἀχαιοῦ καὶ Κ. Ν. Τ. Χρονικά.	

((ΑΧΑΪΚΑ))
ΓΡΑΜΜΑΤΑ - ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ - ΤΕΧΝΑΙ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΕΝ ΠΑΤΡΑΙΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΤΗΣΙΑ ΔΡΑΧΜΑΙ 40
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΤΗΣΙΑ ΔΟΛΛΑΡΙΟΝ 1

ΑΙ ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ ΠΡΟΠΛΗΡΩΝΟΝΤΑΙ
ΤΙΜΗ ΕΚΑΣΤΟΥ ΤΕΥΧΟΥΣ ΔΡΑΧΜΑΙ 8

Έγγραφαί συνδρομητών, άλληλογραφία, αποστολαί και πᾶσα πληροφορία εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ Διευθυντοῦ (Μαιζῶνος 175 - ΠΑΤΡΑΙ)

Τὸ Περιοδικὸν ἐκτυποῦται :

Εἰς τὰ ἐν Πάτραις Τυπογραφεῖα ΘΕΟΔ. ΚΟΥΚΟΥΡΑ Ρ. Φερραίου 60

Τὸ Περιοδικὸν εὐρίσκειται : πρὸς πώλησιν

ΕΝ ΠΑΤΡΑΙΣ: Πρακτορεῖον Ἑλλην. Τύπου, Βιβλιοπωλεῖα: Θ. Κούλουρα Ρ. Φερραίου 60, τηλ. 30 77 καὶ Π. Συνοδινῶ ὁδὸς Ἑρμοῦ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ: Διεθνὲς Βιβλιοπωλεῖον Ἑλευθερουδάκη.

ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚῃ: Βιβλιοπωλεῖον Β. Παπαδοπούλου καὶ Σίας Ἀγ. Σοφίας 37

ΕΝ ΑΙΓΙΝῃ: Πρακτορεῖον Ἀγγ. Ζαγκλίφα

ΕΝ ΠΥΡΓῷ: Βιβλιοπωλεῖον Θεανῶς Καπογιάννη.

ΜΟΝΟΝ οἱ φέροντες ἔγγραφοι ἐξουσιοδοτεῖσιν δύνανται
να εἰσπράξουν συνδρομὰς μας.

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΟΙΝΟΠΟΙΗΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
ΑΧΑΪΑ - «CLAUSS»

ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1861

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑΤΑΒΕΒΛΗΜΕΝΟΝ £ 30.000

ΕΔΡΑ ΕΝ ΠΑΤΡΑΙΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ : Ὀδὸς Ἁγίου Ἀνδρέου — ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΑ ἐν Ρηγανοκάμπῳ (Κλάους)
Τηλέφωνα : ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΥ 24-75 — ΓΡΑΦΕΙΩΝ 27-06
Τηλεγραφικὴ Διεύθυνσις : «ΒΙΝΑΧΑΪΑ»

ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΥ

ΜΑΥΡΟΔΑΦΝΗ — ΔΕΜΕΣΤΙΧΑ — ΚΟΝΙΑΚ — ΣΑΜΠΑΝΙΑ
ΒΕΡΜΟΥΤ — ΜΟΣΧΑΤΟ — ΜΑΛΒΑΣΙΑ — ΜΑΔΕΡΑ — ΜΑΡΣΑΛΑ
ΜΑΛΑΓΑ — ΣΑΝΤΑ ΕΛΕΝΑ Κ.Λ.Π.

ΑΧΑΪΚΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : Κ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ
ΕΤΟΣ Δ'. ΑΡΙΘ. 13—ΠΑΤΡΑΙ, ΜΑΡΤΙΟΣ 1940

ΣΤΟ ΡΗΓΑ ΦΕΡΑΙΟ

Λιοντάρια στο τραγούδι σου μουγγρίζουν,
ὦ Ρήγα των Φερών, και της αντρειάς ρήγα,
στο λεύτερο τραγούδι
πού φλέγει τις καρδιές.

Λάβα, τὸ πίνει ο Δούναβης και βράζει,
με το αἷμα σου μαζή' ξυπνά ἢ Βλαχιά πετιέται :
ο Ιερὸς Λόχος θυσία,
κι Ολύμπιος κεραυνός.

Κι ἀπὸ τη Μαύρη Θάλασσα, τη Μήδεια
π' οργίζεται συχνά και πνίγει τα παιδιά της,
ξεσπά γοργά στο Αἰγαίο
σαν την υγρή φωτιά.

Ἡ λευτεριά τ' ἀκούει, και ροβολάει
'πό τα ψηλά βουνά, τον Ολυμπο, τὴν Πίνδο,
και σκα το εικοσιένα
κι αστράφτει Ελλάδα νια.

Δεν ἔπεσες λιοντάρι σε Χαιρώνεια·
δεν εἶταν λευτεριάς το τραγούδι σου κύκνειο·
το αἷμα σου, Ρήγα, βάφει
καινούργια χραραυγή.

Ν. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ—ΞΕΝΑΚΗΣ

ΕΑΡΙΝΟ

Ξυπνώ με της Αύγης τάλικο κάλεσμα,
την αύρα να ρουφήξω, που κυλά στα δάση.
Λούζω στο χάραμα άνοιχτά τὰ μάτια μου
και ξεκινώ με τὰ πουλιά για τὴ γυρίστρα δράση.

Νά, έρωτικό της θάλασσας τὸ ανάβλεμμα
βυθίστη στ' Ούρανοῦ τὴ ζαφειρένια άγκάλη.
Τὰ λούλουδα, τὴς Γῆς τραγούδια ώριόχρωμα,
τὰ κάλλη τους ξεγύμνωσαν μπροστά στὸν ἥλιο πάλι.

Μές στην καρδιά μου ξύπνησαν άκάλεστοι
Ἄπριληδες παιδιάτικοι φωτολουσμένοι.
Τὴς Πασχαλιᾶς άνάμνηση έρωτόπαθη
με τοῦ νησιοῦ μου τοὺς παλιούς παλμούς με ξαναδένει.

Ἔω ἡ άνοιξιάτικη χαρά που φτέρωνε
τὴς ὑπαρξῆς μου τὸ ἄρμενο τὰ χρόνια εκείνα!
Στὴς χειμωνιές μου ἡ θαλπωρή της μ' άκλουθεῖ
στὴ στεγνωμένη μου καρδούλα άνθοῦν τὰ άγνά της
[κρίνα,

(Οἱ πρῶμοι άνέμοι, που στὸ πρωτοτάξιδο
τὴς ζωῆς, φουσκώσαν τὰ πανιά τοῦ караβιοῦ μου,
με τοῦ πρωτόγνωρου τὴ δίψα άνάψανε
ἄσβυστη τὴν ὄρμη πρὸς κάθε πλάνημα τοῦ νοῦ μου.

Κ' έντονα ξαναζῶ τις άνοιξες, που πᾶν
άγύριστα να γείρουν στῶν ὠρων τὰ βάθη.
Και στὰ ὀρθινά τους τὰ καλέσματα ζητῶ
κάτι να ξαναβρῶ, που ξαίρω πῶς για μένα έχάθη).

Σβηστὸ πιά τὴς αύγης τάλικο κάλεσμα.
Καλπάζει τώρα ὁ Ἥλιος στοῦρανοῦ τὸ στίβο
χρυσώνοντας τὴς άνοιξης τις ζωγραφιές,
που μέσα μου σὰ φυλαχτὰ φαντανταστικά τις κρύβω.

ΜΙΧ. Γ. ΠΕΤΡΙΔΗΣ

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΑ ΓΙΑ ΤΟΝ Μ. ΝΑΪΜΑ

Ἐο σοφὸς καθηγητὴς κ. Νίκος Α. Βέης, μιλώντας για τὸν τοῦρκον ἱστορικό Μουσταφᾶ Ναϊμά και τὸν τάφο του στην Παλαιὰ Πάτρα (1), μᾶς δίδει ἕνα πλῆθος πολύτιμες πληροφορίες για τὴ ζωὴ και τὴ δράση του, χωρὶς ὅμως και ν' άναφέρει τὰ τὴς έξορίας του στα Χανιά τὴς Κρήτης και τοὺς λόγους για τοὺς ὁποίους βρέθηκε στην Πάτρα, ὅπου και πέθανε. Ἐπὸ μερικὰ ὅμως ἔγγραφα, φυλασσόμενα στα Ἐρχεῖα τῶν παλαιῶν άνακτόρων τοῦ Τὸπ-Καποῦ τὴς Πόλης, ὅπως κι' άπὸ τὴν Ἱστορία (2) τοῦ ἱστοριογράφου τὴς αὐτῆς Ἄτᾶ (θάν. 1879), μποροῦμε εὔκολα να εξακριβώσουμε τὰ σημεῖα αὐτὰ και να καθορίσουμε, ὡς ἕνα βαθμό, τὰ κυριώτερα γεγονότα τὴς ζωῆς τοῦ σημαντικοῦ για τὴν ὀθωμανικὴν ἱστορία τὴς περιόδου 1584—1654, ἱστορικοῦ μας.

Ἐο Μουσταφᾶ Ναϊμά, ὅπως άναφέρει και ὁ κ. Βέης, γεννήθηκε στα 1669 στὸ Χαλέπι τὴς Συρίας και μορφώθηκε στ' άνάκτορα. Στα 1700 ὀνομάσθηκε γενικὸς ἔφορος τὴς Ἐνατολῆς και στα 1705 τελετάρης τῶν άνακτόρων και ἱστοριογράφος τοῦ σουλτάνου Ἄχμετ Γ'. Ἐνα χρόνο ἄργότερα, στα 1706, ὅταν ὁ περιφημος Τσουρουλοῦ Ἄλῆ Πασᾶς (θάν. 1710) ανέλαβε τὴν Μεγάλη Βεζυρεία κι' ἔξεστράτευσε κατὰ τὴς Πελοποννήσου, ὁ Ναϊμά ἔλαβε μέρος στὶς ἐπιχειρήσεις αὐτές. Ἐκεῖ ὅμως ἄγνωστο γιατί, πέφτει σὲ δυσμένεια κι' ὁ Βεζύρης διατάζει τὴν έξορία του στα Χανιά τὴς Κρήτης. Τὸ σχετικὸ διάταγμα, βρίσκεται στα Ἐρχεῖα (3) τοῦ Τὸπ Καποῦ και παρὰ τὴ συνήθεια τὴς ἐποχῆς, εἶναι συντομώτατο.

«Κέλευσμα πρὸς τὸν πρῶν Μέγα Βεζύρη και ἤδη φρούραρχο Χανίων Ἄχμετ πασᾶ (4) και τὸν καθῆ Χανίων :

Ἐπειδὴ ὁ πρῶν ἔφορος τὴς Ἐνατολῆς, Ναϊμά, δὲν ὑπακούει στὶς ὑψηλές διαταγές τὴς Πύλης μας, άποφασίστηκε ἡ έξορία του στην Κρήτη. Γι' αὐτὸ, μόλις φθάσει στα Χανιά, με τὴ συνοδεία τοῦ έντεταλμένου τὴν ἐκτόπισή του τσαούση διάτξε να παρακολουθεῖται και να μὴν ἐπιτρέπεται ἡ αναχώρησή του ἀπὸ τὸ νησί, χωρὶς να ὑπάρχει σχετικὸ αυτοκρατορικὸ φερμάνι. Ἐρχές Σαφέρ 1118 (1706)».

Ποιὸ ἦταν ὅμως τὸ παράπτωμα τοῦ Ναϊμά, που ἔγινε αἰτία να έξορισθεῖ: Δὲν ξαίρουμε τίποτε τὸ θεικὸ, πάνω στὸ σημεῖο αὐτὸ. Ἐο ἱστορικὸς μας στάθηκε σ' ὅλη του τὴ ζωὴ, ἄνθρωπος σόφρων και δὲν ἔχανεν εὐκαιρία να δείχνει τὴν ὑποταγή του στὸν άνακτα και τοὺς ἄλλους ἱσχυροὺς τὴς ἐποχῆς. Στην «Ἱστορία» του μάλιστα, βρίσκουμε μιὰ παράγραφο που θᾶπρεπε να

(1) «Ἀχαϊκά», Ὀκτώβριος 1939, τεῦχος 11, σελ. 87—89.

(2) Ἄτα Tarihi, τόμος 3, σελ. 37 κ. σ.

(3) Ἐρμάριο 5, θυρίδα 12, ἔγγραφο 63.

(4) Πρὸκειται για τὸν Κουμπαρατζῆ Ἄχμετ πασᾶ (1675—1747). Καταγόταν ἀπὸ ἄριστοκρατικὴ οἰκογένεια τὴς Limousice τὴς Γαλλίας, άσπάστηκε τὸν Ἰσλαμισμό και ὑπηρέτησε τὸ Ὀθωμανικὸ Κράτος.

σημειωθεί ιδιαίτερα : «Είναι αναμφισβήτητο, γράφει, πώς όλοι εκείνοι που θέλησαν ποτέ να εκμεταλλευθούν την εμπιστοσύνη του κόσμου και να εναντιωθούν στον βασιλέα και τους ανώτερους άρχοντες, πάντα τιμωρήθηκαν παραδειγματικά και δεν πρόκοψαν ποτέ !» (1). Πώς τώρα, ο Ναϊμά, που έγραψε τις γραμμές αυτές, υπέπεσε σε δυσμένεια, μένει άγνωστο και ανεξήγητο. «Όστόσο, ότι είναι αξιοπερίεργο, είναι τ' ότι μαζί με τον ιστορικό μας έξορίσθηκε κι' ο γραμματέας της Πύλης, Χαμαβή 'Αλή μπέης στη Κύπρο. Το διάταγμα της έξορίας του έχει την ίδια ημερομηνία μ' αυτό του Ναϊμά και τον άμέσως επόμενον αριθμό. Πάντως όμως, ούτε ο ένας, ούτε ο άλλος, δεν απομακρύνθηκαν από την Πύλη και το ζήτημα συζητήθηκε πλατειά στο «ντιβάνι» κι' αποφασίσθηκε ή βίαια έκτοπισή τους. Για την εφαρμογή δέ της απόφασης αυτής, γράφτηκε το παρακάτω έγγραφο, που βρίσκουμε στο ίδιο ερμάριο και την ίδια θυρίδα των αρχείων, με αριθμό 69 :

«Κέλευσμα προς τον Φρούραρχο Χανίων 'Αχμέτ πασά, τον καθ' Χανίων και τον «ντιζυτάρη» (2) των Στενών :

«Όσο και αν με προσωπική απόφασή μου είχα διατάξει την έξορία του πρώην εφόρου 'Ανατολής Ναϊμά στα Χανιά, ο προαναφερόμενος παραβάτης των ύψηλων νόμων μου εξακολουθεί να μένει στην Πόλη, άψηφώντας έτσι τις διαταγές μου. Γι' αυτό, μόλις λάβεις την διαταγή μου αυτή, έσύ που είσαι ο εύτυχής «ντιζυτάρης» μου, φρόντισε να τον στείλεις άμέσως, μαζί με εμπιστό σου «τσαούση», στον τόπο της έξορίας του, και σεις πάλε, που με τη δύναμη του Θεού και την ύψηλή μου έγκριση, άξιωθήκατε να είσθε οι εκτελεστές των επιθυμιών και των αποφάσεών μου, φροντίστε έτσι, ώστε, όταν ο προαναφερόμενος Ναϊμά φθάσει στο νησί σας, να τον κλείσετε στο φρούριο και να μη τον αφήσετε να βγει, αν δεν λάβετε σχετικό φερμάνι μου.» (3)

Όυτε όμως και ή διαταγή αυτή είχε κανένα αποτέλεσμα. Παρ' όλο που είχαν περάσει δυο μήνες από τότε που είχαν εκδοθεί τ' παραπάνω κέλευσμα, τόσο ο Ναϊμά, όσο και ο συγκατηγορούμενός του 'Αλή μπέης εξακολουθούν να βρίσκονται και να κυκλοφορούν στην πρωτεύουσα. Το γεγονός γίνεται γνωστό στην 'Υψηλή Πύλη κι' από κει στον σουλτάνο. 'Η αυλή άνησυχεί για την παράνομη στάση των δυο «ταραχοποιών» και για να επιτύχει πιά του σκοπού της, αποφασίζει την μετάθεση των δυο έξοριστών, στα προαναφερθέντα νησιά. Σκέφτεται έτσι, πώς αλλάζοντας τη λέξη «έξορία» σε «μετάθεση», δεν θα άντικρισει δυσκολίες. Παράλληλα όμως, για παραδειγματισμό, διατάζει και τη φυλάκιση των δυο «τσαούσηδων», που ενώ είχαν την έντολή να μεταφέρουν τους έξοριστούς, δεν υπάκουσαν. 'Ετσι, γράφεται το παρακάτω έγγραφο :

«Κέλευσμα προς τον «ντιζυτάρη» των Στενών :

'Ενώ με προγεστέρη προσωπική διαταγή μου, ο πρώην έφορος της 'Ανα

(1) Naima Tarihi tom. 3, σελ. 134.

(2) Στρατιωτικός διοικητής του φρουρίου των Στενών.

(3) Στο έγγραφο δεν υπάρχει ημερομηνία. Φαίνεται όμως πώς γράφτηκε δεκαπέντε-είκοσι μέρες μετά το πρώτο διάταγμα της έξορίας.

τολής Ναϊμά και ο φίλος του Χαμαβή 'Αλή, είχαν έξορισθεί ο πρώτος στα Χανιά κι' ο άλλος στην Κύπρο, πληροφορούμαι τώρα ότι και δυο, εξακολουθούν να παραμένουν στην περιοχή της δικαιοδοσίας σου. 'Ετσι, έσύ που είσαι ο ταπεινός εκτελεστής των αποφάσεών μου, διατάξεσαι, μόλις λάβεις το κέλευσμά μου αυτό, να φυλακίσεις στο φρούριό σου τους δυο «τσαούσηδες» που ενώ είχαν διαταχθεί να μεταφέρουν τους δυο προαναφερομένους Ναϊμά και 'Αλή στον τόπο της έξορίας τους, δεν εκτέλεσαν την επιθυμία μου και να παραδώσεις τους δυο έξοριστούς στους «τσαούσηδες» που σου στέλνω έγώ, για να τους συνοδεύσουν στα νησιά, όπου αποφάσισα να μετατεθούν, εκτελώντας εκεί τις υπηρεσίες που τους άναθεσα. 'Αρχές Ραμαζάν 1118 (1706) (1)».

Μετά την διαταγή αυτή πιά, ο Χαμαβή 'Αλή μπέης, στέλνεται στην Κύπρο κι' ο Ναϊμά στα Χανιά της Κρήτης, ενώ οι δυο «τσαούσηδες» κλείνονται στις φυλακές του φρουρίου των Στενών. Δεν περνά όμως πολύ διάστημα και ή γυναίκα του ιστορικού μας, Χατζέ Χαββά χανούμ, αποτείνεται στον Τσορλουλού 'Αλή πασά, παρακαλεί να συγχωρέσει τον άνδρα της και να επιτρέψει την επιστροφή του στην Πόλη. 'Ο Βεζύρης δέχεται την αίτησή της, μα με την διαφορά ότι αποφασίζει την έγκατάστασή τους στην Προύσα. Την απόφασή του αυτήν, αναγράφει με την φράση : «'Αναθεωρήθηκε για την μεταφορά του στην Προύσα. Τέλη Σαμπάν 1118», στο διάταγμα της έκτοπισεώς του και παράλληλα ειδοποιεί σχετικά και το φρούραρχο Χανίων, με το παρακάτω έγγραφο :

«Κέλευσμα (2) προς τον φρούραρχο Χανίων, Βεζύρη, 'Οσμάν πασά (3) και τον Καθ' Χανίων,

'Επειδή ή όνομαζόμενη Χατζέ Χαββά χανούμ (4), υπέβαλεν αίτηση στην 'Υψηλή μου Πύλη και αναφέρει ότι άφ' ότου, προ έξη μηνών, ο άνδρας της, πρώην έφορος της 'Ανατολής, Ναϊμά, επειδή δεν υπάκουε... (5) έξορίσθηκε στα Χανιά, ζει μόνη της και άπροστάτευτη και υποφέρει και με παρακαλεί να διατάξω την άπόλυση του προαναφερομένου συζύγου της, άποφασίζω και διατάξω την άπόλυσή του, με τον όρον όμως να μεταβή στην Προύσα. Τέλη Σαμπάν 1118 (1706)».

Στην Προύσα ο Ναϊμά, έμεινε έναν δλόκληρο χρόνο. 'Εν τω μεταξύ, πιεζόμενος από διάφορους αυλικούς, ο Βεζύρης 'Αλή πασάς, επέτρεψε την επιστροφή του στην Πύλη (6), όπου, μάλιστα, του άνέθεσε και όρισμένες σημαντικές υπηρεσίες. 'Η εύνοια όμως που έδειχναν όρισμένοι αυλικοί στον ιστορικό μας, έγινε αιτία να δυσανεστηθεί ξανά μεταξύ του ο Βεζύρης και για να απαλαχθεί όριστικά άπ' αυτόν, τον έστειλε στην Πάτρα, ως οι-

(1) Ερμάριον 5, θυρίδα 12, έγγραφο 174

(2) Ερμάριο 5, θυρίδα 12, έγγραφο 201

(3) 'Ο γνωστός ως Τοπάλ 'Οσμάν πασάς

(4) Τουρκιστί, γυναίκα

(5) Λείπουν μερικές λέξεις

(6) Σχετικά με την επιστροφή του Ναϊμά στην Πόλη, υπάρχει στο έγγραφο της άπόλυσής του από τα Χανιά και της μετάβασής του στην Προύσα, ή σημείωση : «Του έπετράπηκε να επιστρέψει στην πρωτεύουσα. Μέσα Σαμπάν 1119 (1707).

κονομικό έφορο του «έγιαλειού» (1) της Πελοποννήσου. Κατά τον Άτά (2), ο Ναϊμά έζησε στην Πάτρα έφτά χρόνια και πέθανεν εκεί τον Σεπτέμβριο 1716.

Τόν διεδέχθηκεν ο Χαλιφά έφέντης, διαχειριστής ως τότε του σουλτανικού ναυστάθμου. Άπό τó ανέκδοτο έως τώρα, έγγραφο πού έστειλεν ή ΄Υψηλή Πύλη πρós τόν «Καπουτάν Πασά» (3), γνωρίζοντας του τó διορισμό του ύφισταμένου του, μαθαίνουμε την ακριβή χρονολογία του θανάτου και την τοποθεσία του τάφου του Ναϊμά :

«Κέλευσμα (4) πρós τόν Καπουτάν πασά :

Έπειδή ο έντιμώτατος Ναϊμά έφέντης, οικονομικός έφορος του έγιαλειού της Πελοποννήσου, πέθανε, στις 12 Σεπτεμβρίου 1128 (1716) και τάφηκε στον «τουρμπέ» (5) του Κουρσουμλου Τζαμί, στη γωνιά του «Μπόλοκακ» της Παλαιάς Πάτρας (6), άποφασίζουμε...»

ΑΒΡ. Ν. ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ

(1) Νομαρχία.

(2) «Ίστορία» Άτά, τομ. 3, σελ. 41

(3) Ναύαρχος

(4) Έρμάριο 5, θυρίδα 12, έγγραφο 217

(5) Μουσολείο

(6) Στο έγγραφο αναφέρεται ως Ballo Padra !

ΑΓΙΑ ΛΑΥΡΑ

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ

Προσκυνητάρι ιερό θά μείνης της φυλής μας,
Μοναστηράκι γραφικό, σέ δλους τούς αιώνας.
Λαύρα, ναέ της λευτεριάς της δοξασμένης γής μας
και θάρρους θεία κιβωτέ στου Έθνους τούς άγώνες !

Αΐγιον

ΣΩΤ. Ι. ΜΕΤΖΕΛΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΧΩΡΙΑΤΗΣ

ΕΙΚΟΝΕΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

Χωράφια και άμπέλια είχεν ο μπάρμπα-Μήτσος, τόσα πού να μπορεί να τα δουλεύει μόνος του με τó μεγάλο του γυιό, τ'ον καλό του γυιό, τόν Άνδρέα. Γερός ο πατέρας, θεριό τó παιδί.

Ήτανε μέρες, σάν κείνες του φθινόπωρου πού, με τó πέσιμο του ήλιου, ξεκινούσαν, με τ' άλογο φορτωμένο κούτσουρα και ξερόκλαδα, για την επιστροφή στο σπίτι, πού του φαινότανε του μπάρμπα-Μήτσου πώς τά έξηνα χρόνια πού έσουρνε η ράχη του, δεν ήσαν όλα δικά του, ούτε τά μισά. Τó χωριάτικο μυαλό του, πύ ξεκούραστο από τó κορμί του, αισθανότανε σάν κάποια θωπεία, ένα άγγιγμα γλυκό από σκέψεις πού μοιαζαν σάν δόλφινια πουλιά. Δεν εκαμάρωνε μόνο τ'ον γυιό του, έτσι αντίκρια πού τόν προσπερνούσε στο περπάτημα, μα σάν νάβλεπε πώς εκεί πού έσβυνε ο ήλιος, κάτι άχτίδες του τούστειναν μηνύματα πού τ'ον έκαναν να τραγουδάει κάτι παληά τραγούδια λεβεντιάς.

Βέβαια ο ήλιος κρυβότανε γρήγορα κάτω από τις μακρονές θάλασσες, μα ο χωριάτης δεν έστενοχωριότανε γι' αυτό. Συνηθισμένο ήτανε τó θέαμα γι' αυτόν. Έβλεπεν άλλωστε τώρα από μακρυνά ένα λιγνó καπνó κάποιου σπιτιού ν' ανεβαίνει στα ψηλά. Ήξερε πώς η γυναίκα του κείνη την ώρα έτοιμάζε τη συνηθισμένη μπήγουλη πού ο μπάρμπα-Μήτσος με μπόλικο κρασάκι τ' άμπελιού του θά την απολάβαινε, μόλις έμπαινε στο σπιτικό του.

Τέσσαρα από τά παιδιά του—δυό και δυό—ήσανε μικρά άκόμη και η γυναίκα του, ξέροντας της συνήθειες του, τάβαζε απ' νωρίς να πλαγιάζουν. Ο άλλος του γυιός πού σπούδαζε, γύριζε πάντα άργά στο σπίτι. Έτσι ο μπάρμπα-Μήτσος, μόνος του στην άρχή, με την παρέα της γυναίκας του, πού όλο κάτι είχε να συγυρίσει και του καλού του γυιού, άρχιζε λέγοντας τις ιστορίες και τά χώρατά του.

Τί καλή πού είναι η ζωή !

Πώς όμως έτσι άξαφνα άλλαξε η ζωή του μπάρμπα-Μήτσου ; Ούτε χρόνια πέρασαν, ούτε μέρες καν. Σε μιá έγχειρισούλα άπάγω—ένα σπυράκι τόσο δά στο πόδι—έχασε τόν καλό του γυιό, τόν Άνδρέα. Σε τέσσαρες μέρες μέσα πάει κι η γυναίκα του φλεβίτιδα λείει. Ο μπάρμπα-Μήτσος όμως ήτανε άνδρας με καρδιά. Τους έκλαψε βέβαια, τους έκλαψε πολύ, μα η δουλειά γι' αυτόν ήτανε κάτι σάν χρέος ιερό· ανάγκη ήτανε πού τόν έκαλούσε σύντομα κοντά της.

Πόσο άργοüse κείνη τη χρονιά νάρθη ο χειμώνας. Δεκέμβρης έμπαινε και ο ουρανός, ύστερα από κάτι άξαφνες νεροποντές, όλοκάθαρος, καλούσε τούς χωριάτες στα κτήματά τους. Πρώτη φορά πού παρακαλιότανε ο μπάρ-

μπα-Μήτσος νάργησει νάρθει ὁ χειμῶνας. Καὶ τώρα ἀντίκρυζε ξανά κείνες τὶς ὑστερνὲς ἠλιαχτίδες, γυρίζοντας στὸ σπιτικό του, ὀδηγώντας μόνος τὸ φωρτωμένο ἄλογό του. Μὰ κάτι βαρὺ στὸ στήθος του τοῦπνιγε τὴ φωνή. Τρεμούλιαζεν ἡ φωνή του καὶ στὸν ἀναστεναγμὸ του ἀκόμη.

Οἱ χωριανοὶ τὸν συμπονοῦσαν, αὐτὸς ὅμως ποτὲ δὲν ἔλεγε τὸν πόνο του σὲ κανέναν. Κι' ὁ πόνος του ἦτανε ἀβάσταχος. Ποιὸς νὰ ἐνδιαφερθεῖ τώρα γιὰ τὰ παιδιά του, ποὺ ἔχασαν τὴ μάνα τους; Αὐτὸς τὶ νὰ πρωτοκυτάξει! Ποιὸς νὰ τὸν βοηθήσει, ἔτσι εἰλικρινά, ἀφοῦ ἔχασε τὸν καλὸ του γυιό; Ὁ ἄλλος ποὺ ἐσπούδαζε, τὸ μόνο ποὺ τὸν ἐνδιέφερε ἦτανε νὰ κἀνῃ χρῆμα καὶ πότε-πότε νὰ βάζῃ χέρι στὰ εἰσοδήματα.

Ἔτσι πικραμμένος καὶ βαρὺς ἀφινε πάλι τὸ βλέμμα του νὰ βυθισθεῖ στὶς μακρυνὲς τὶς θάλασσες ποὺ ρουφοῦσαν τοῦ ἡλίου τὸ θαῦμα. Ὡρα πολλή. Κανένας ὅμως λιγνὸς καπνὸς δὲν τὸ ἀποσποῦσε. Ἡ φωτιά τοῦ σπιτιοῦ του ἦτανε τώρα σβυστή. Μόνο κάτι σύγνεφα στὸν οὐρανὸ ποὺ δειλὰ-δειλὰ ξεπρόβαλαν, δὲν ἤξερε κι' αὐτὸς ἀπὸ ποῦ, τοῦ φαινότανε πὼς ἔρχονται νὰ καθήσουν στοὺς γερούς του ὤμους, Κι' ἔτσι νόμιζε πὼς τὰ γόνάτα του λυγίζουν καὶ τὰ χρόνια του δὲν ἦσανε τώρα μόνο τὰ μισὰ παρὰ ὅλα δικά του.

KYP.....

ΝΟΣΤΑΛΓΙΑ

Καλά κι ἀξία, Παρίσια καὶ Λονδίνα
μα εἶναι σ' ἀχνό, καπνὸ, χλαλοῆ πνιγμένα
ἡ ζωὴ κατηφορίζει δίχως φρένα
καὶ σκαρφαλόνει ψηλά σαν γλυσίνα,

Χτίρια, κλησιές, παλάτια σαν κ' ἐκεῖνα
στα ὕψη, με βέλη φως νοσταλγημένα
αδηφύγοι μινώταυροι τὰ τραίνα,
σταθμοὶ κυψέλες με ἀφτονία κηφήνα.

Καὶ πάντα θα βρεθεῖ μια Δωροθέα,
το νῆμα που δε βγάζει για νὰ δώσει
στο θεοζάλιστο νιόφερτο Πυθέα.

—Πόθησα μια βυζαντινὴ κλησοῦλα,
γονατιστὴ καὶ ταπεινὴ Θεοδοῦλα—
Χαρά στον νόστου πανί που θα σώσει.

Κ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ—ΞΕΝΑΚΗΣ

† ΠΕΤΡΟΥΛΙΑΣ ΔΑΝΙΗΛ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΑΡΓΟΛΙΔΟΣ, 1798—1872

Ὁ σπουδαῖος οὗτος κληρικὸς, ὡς συγγραφεὺς καὶ μεταφραστὴς ἐκ τοῦ Ἀγγλικῶν πρωτοτύπου, χειριστὴς τοῦ πεζοῦ καὶ ἐρρῶθιμου λόγου τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, ὡς διαπρεπῆς ἱεροκῆρυξ καὶ αὐστηρὸς με πειστικότητα καὶ πρὸς ἑαυτὸν καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους Ἀρχιερεὺς Δανιὴλ Πετρούλιας, ἐγεννήθη ἐν Σιβίτση-Φενεοῦ τῆς Κορινθίας κατὰ τὸ ἔτος 1798 καὶ κατὰ κόσμον ὠνομάζετο Δημήτριος. Δεκαετὴς τὴν ἡλικίαν ἀφιερῶθη εἰς τὴν Ἱερὰν Μοῆν Ταξιαρχῶν Αἰγιαλείας, ὅπου ἐκάθη μοναχὸς τὸ ἔτος 1809 καὶ μετωνομάσθη Δανιὴλ. Ἐν τῇ μονῇ ἔμαθε τὰ πρῶτα κοινὰ γράμματα τοῦ κατωτέρου τότε σχολείου.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ὡς ἡ προφορικὴ παράδοσις μαρτυρεῖ καὶ τινὰ ὑπάρχοντα χειρόγραφα ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς μονῆς ἀποδεικνύουν, ἐν τῇ μονῇ ἢ ἐν Αἰγίῳ ἐδίδασκον τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα καὶ θεολογικὰ μαθήματα οἱ σοφοὶ διδάσκαλοι τοῦ γένους Παναγιώτης καὶ Εὐστάθιος Παλαμᾶς, παρὰ τοῖς ὁποίοις ἐμαθήτευσε κατὰ πᾶσαν πιθανότητα καὶ ὁ Δανιὴλ Πετρούλιας, ὅπως καὶ τόσοι ἄλλοι ἐκ τῆς μονῆς καὶ περιφερείας. Ἀπὸ τῆς μικρᾶς τοῦ ἡλικίας ἠσχολήθη καὶ μετὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχε μεγίστην κλίσιν καὶ ἐπίδοσιν, εἶχε δὲ ἀντιγράψει ὀλόκληρον τὸ μουσικὸν σύστημα τῆς Ἐκκλησίας, ἀπ' ἡ διαφόρους μουσικοδιδασκάλους.

Τὰ γυμνασιακὰ μαθήματα δὲν εἶναι γνωστὸν ἂν ἠκολούθησαν ἢ συνεπλήρωσεν εἰς Ναύπλιον ἢ Ἀθήνας, γνωστὸν εἶναι ὅτι ἐσπούδασε Θεολογίαν εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις Ὀρθόνηιον Πανεπιστήμιον, συντηρούμενος μετὰ τὸν γλίσχρον μισθὸν τοῦ ἱεροψάλτου ἢ τοῦ ἱεροδιακόνου. Ἐσπούδασεν εἰς μεγάλην ἡλικίαν καὶ εὐθὺς μετὰ τὴν ἐκ τοῦ πανεπιστημίου ἀποφοίτησίν του ἀπεστάλη παρὰ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου εἰς Μάντζεστερ τῆς Ἀγγλίας, ὡς ἐφημέριος τῆς ἐκεῖ Ἑλληνικῆς παροικίας, ὅπου παρέμεινε περὶ τὰ δέκα ἔτη, μεγάλως ἐκτιμώμενος παρὰ τῶν ὁμογενῶν. Εἰς μίαν σωζομένην εἰσέτι σιγαροθήκη ὑπάρχει ἡ ἐξῆς ἀφιέρωσις: «Τῷ Σφ Ἀρχιμ. Δανιὴλ Πετρούλια, οἱ ἐν Μάντζεστερ ὁμογενεῖς κατὰ τὴν ἀναχώρησίν του, ὡς τεκμήριον σεβασμοῦ καὶ εὐαρεσκείας διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων του κατὰ τὴν ἐννεαετῆ διαμονὴν του, μεθ' ἑκατὸν λιθῶν στεφλινῶν, δῶρον προσφέρουσιν. Ἰούνιος 1859». Εἰς τὴν πρώτην σελίδα τοῦ παρὰ τοῦ Δανιὴλ Πετρούλια μεταφρασθέντος βιβλίου τοῦ Ἀγγλοῦ Δομνίκου Μακωνσλάνδου «Λόγοι ἐν λίθοις» γίνεται ἀφιέρωσις παρὰ τοῦ μεταφραστοῦ «Τοῖς ἐν Μαγχεστρία παρεπιδημοῦσι φιλομούσοις καὶ φιλοχρίστοις Ἑλλησιν εἰς μνημόσυνον τῆς μετ' αὐτῶν ἐπὶ δεκαετίαν ὄλην ἀναστροφῆς καὶ συμβιώσεως κ.τ.λ.» Δεδομένου δ' ὅτι μετὰ τὴν ἐκ τῶν σεισμῶν καταστροφὴν τῆς Παλαιᾶς Κορίνθου τὸ ἔτος 1858, τὸ ἐπόμενον ἔτος 1859 ἀπεστάλη παρὰ τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ ὁμογενῶν ὁ Δανιὴλ Πετρούλιας με

πάμπολα εἶδη διὰ τοὺς σεισμοπαθεῖς καὶ τὰ διένειμεν, συμπεραίνομεν ὅτι εἰς Μαγνησίαν ἀπεστάλη τὸ ἔτος 1849 ἢ 1850.

Ἀμέσως μετὰ τὴν ἐξ Ἀγγλίας κάθοδόν του διορίσθη ἱεροκῆρυξ Ἀττικῆς καὶ παρέμεινεν τοιοῦτος μέχρι τοῦ 1867, ὁπότε ἐχειροτονήθη Ἀρχιεπίσκοπος Ἀργολίδος. Ἦτο τύπος αὐστηρᾶς φυσιογνωμίας ἀπὸ τῆς μικρᾶς του ἡλικίας. Ἡ αὐστηρότης του καὶ ἡ μετ' ἄκρας δικαιοσύνης καταδίωξις τοῦ ἐγκλήματος ἔχει μείνει παροιμιώδης, διότι καὶ μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τῆς ἄκρας δικαιοσύνης παρουσιάζε τὴν χριστιανικὴν ἐπιείκειαν μὲ τὴν ἀνωτερότητα τῆς ἐκ τῆς εὐσπλαγγίας χάριτος. Εἰς ἓν ἔντυπον ἀφορῶν τὴν Μονὴν Ταξιαρχῶν ἐπιγραφόμενον «Οἰκονομικαὶ φλυαρίαι», ἀγνώστου συγγραφέως, εἰς σελίδας 63, ἀναγράφεται μετὰ τῶν ἄλλων «Ἄριστα ἐγνωρίσαμεν τὸν μακαρίτην Δανιὴλ Ἀργολίδος. Ἦν δίκαιος καὶ εὐεργετικὸς τοῖς προσερχομένοις αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ γιγνώσκουσιν καὶ δυναμένοι οἰκονομεῖν τὸν ὀλίγῳ βαρὺν αὐτοῦ τρόπον. Ἦν δὲ συνάμα ὁ μακαρίτης καὶ κατὰ τῶν ὀπωσδήποτε θελόντων λαβεῖν τι παρ' αὐτοῦ βιαίως ἢ δολίως διώκτης ἀδυσώπητος καὶ μέχρι σμικρολογίας ἀκριβής. . . . Κλαπεῖσάν ποτε ἀπ' αὐτοῦ ἀμνάδα ὑπὸ τινος χωρικοῦ ἐκ Μαυρικίου, μετὰ δεκαπενταετίαν ἀπῆρθε δικαστικῶς « δ ἰ κ ο υ ρ ο ι ν » ἦτοι δις τοῦ ἔτους κειρομένην. Κερδήσας δ' ἐφεξῆς τὴν δίκην, ἐδωρήσατο τῷ ἀντιδίκῳ πάντα».

Εἶχε σύνδεσμον μετὰ τῆς μονῆς τῆς μετανοίας του καὶ παρηκολούθη καὶ ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν καὶ ἀπὸ τὰς Ἀθήνας καὶ ἀπὸ τὸ Ναύπλιον τὰ ἐν αὐτῇ γινόμενα, μεγάλως δὲ ἐξετίμα τὸν ἡγούμενον Νικόδημον Νικολαΐδην. Εἰς τὸ ἀναφερθὲν βιβλίον τοῦ ἀγνώστου συγγραφέως εἰς σελίδα 64 ἀναγράφεται. «Τὸ ἔτος 1868 ἐνόσει ἐν Πάτραις δεινῶς ὁ Νικόδημος, μαθὼν δ' ὁ μακαρίτης Ἀργολίδος, ἔγραψεν αὐτῷ πάραυτα νὰ μεταβῆ εἰς Εὐρώπην καὶ αὐτὸς ἀναλαμβάνει τὴν δαπάνην.

Ἦτο δεινὸς ἐκκλησιαστικὸς ῥήτωρ, ὁμιλῶν προχείρως καὶ πάντοτε ἀπὸ μνήμης καὶ ἔνεκεν τῆς αὐστηρᾶς του φυσιογνωμίας εἶχε μεγίστην πειθὴν. Γνώστης ξένων γλωσσῶν καὶ ταξινόμος ἐπιτυχῆς τῆς συγγραφικῆς ὕλης εἰς ἔμμετρον καὶ περὶ λόγον τῆς Ἑλληνικῆς λογοτεχνίας. Τοῦτο ἀποδεικνύουν αἱ συγγραφαὶ του, ὅπως εἶναι ἡ ἀκολουθία τοῦ Ἁγίου Πέτρου, ἐπισκόπου Ἄργους, τὴν ὁποίαν καὶ κατὰ τὸν θυμὸν θαυμασίως ἐσυστηματοποίησε καὶ εἰς τὸν κανόνα ἐπιδεξίως ἐτακτοποίησεν, ὥστε ἡ ἀκροστιχὶς νὰ παρουσιάσῃ τὸ ὄνομα τοῦ συνθέτου τῆς ἀκολουθίας (αργολιδος δανιηλ πετρουλιας). Ἡ ἀκολουθία αὕτη ἐνεκρίθη παρὰ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου κοί ἐξεδόθη τὸ ἔτος 1870. Ἐπίσης ἐπιτυχῶς ἔχει μεταφράσει ἐκ τοῦ πρωτοτύπου Ἀγγλικῶν τὸ σπουδαῖον ἔργον «Λόγοι ἐν λίθοις» τοῦ Ἀγγλοῦ Δομνίκου Μακωνσλάνδου τὸ 1867, εἰς γλῶσσαν μᾶλλον ἀρχαῖζουσαν, ὡς ἐσυνηθίζετο τότε. Περὶ τῆς μεταφράσεως ταύτης ἔγραψεν ὁ Ἀναστάσιος Διον. Κυριακὸς τρεῖς σελίδας εἰς τὴν ἐφημερίδα τῶν Φιλομαθῶν τῆς 20 Ὀκτωβρίου 1867 ἀριθμ. 648. Μεταξὺ τῶν ἄλλων γράφει: «Ὁ μεταφράσας αὐτὸ νῦν ἀρχιεπίσκοπος Ἀργολίδος Δανιὴλ Πετροῦ-

λιας εἶναι πολλῶν ἐπαίνων ἄξιος. Ἄς εἶναι βέβαιος ὅτι μεγάλως ὠφέλησε τὴν Ἐκκλησίαν διὰ τῆς μεταφράσεώς του ταύτης καὶ ὅτι τὸ βιβλίον αὐτοῦ θὰ στηρίξῃ πολλῶν εὐσεβῶν τὰς ταρασσομένας συνειδήσεις, χρησιμεῖον ὡς ἰσχυρότατον ὄπλον κατὰ τῶν προσβολῶν κατὰ τῆς Γραφῆς καὶ γινομένων ἐν ὀνόματι δῆθεν τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν».

Αἱ συγγραφαὶ του ἀποδεικνύουν πολυμελετημένον ἄνθρωπον, ἔχοντα ἀφομοιώσει τὰ παρ' αὐτοῦ μελετηθέντα.

Ἀρχιεπίσκοπος Ἀργολίδος ἐχειροτονήθη τὸν Ἰούλιον τοῦ 1867, ποιμένας ἐπὶ πενταετίαν καλῶς τὴν ἐμπιστευθεῖσαν αὐτῷ ποιμνὴν καὶ ἀπέθανε τὸν Νοέμβριον τοῦ 1872 εἰς Ναύπλιον. Τὰ ὄσῳ του ἔχουν μεταφερθῆ εἰς τὴν μονὴν Ταξιαρχῶν καὶ εὐρίσκονται ἐν τῷ αὐτῷ τάφῳ μετὰ τῶν ὄσῳ του παρ' αὐτοῦ ἐκτιμωμένου Νικοδήμου Νικολαΐδου.

Ἄγιον.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ Ἱερεὺς ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Χρ. Παπαιοκονόμου «Ὁ πολιοῦχος τοῦ Ἄργους Ἁγιος Πέτρος». Βιβλιογραφικὰ σημειώματα τῶν Σων Μητροπολιτῶν Δημητριάδος κ. Ἰωακείμ καὶ Ἀργολίδος κ. Ἱεροθέου καὶ τῶν κ.κ. Ν. Φέτση καὶ Περιάνδρου Θεοδοσίου, δικηγόρου ἐν Κιάτῳ. Χειρόγραφα βιβλιοθήκης Ἱερᾶς Μονῆς Ταξιαρχῶν καὶ «Λόγοι ἐν λίθοις» μεταφράσεις ἐκ τοῦ Ἀγγλικῶν 1867. Ἐφημερίς Φιλομαθῶν ἀριθ. 648.

ΘΡΗΝΗΜΑΤΑ

Ἔσβυσες κόρης δνειρο—στεφάνι.
...Παράστεκε στὸ προσκεφάλι ἐκεῖνον
καὶ σφίγγοντας τὸ χέρι του ἐθρήνου
τὸ χαμὸ του... Μὴν κλαῖς σύ. Φτάνει.

Πλάϊ του ζωντανὸ λιβανιστήρι
οἱ ἀναστεναγμοὶ τῆς, χλωμὰ λουλούδια
τὰ δάκρυα, κι' ἡ δέηση τραγούδια
ἀντάμα πᾶν στὸ κοιμητήρι...

Γέλοιο ἀχνό, τῆς κοπελιάς στολίδι,
χαραυγὴ ἀπρόσκλητη! Αἰώνια παλάτια
σ' ἀνίδεη καρδιά, λάμψη στὰ μάτια.
Θάρθη ὁ νηὸς ἀπ' τὸ ταξεῖδι.

Φιλάει τὰ πόδια ἢ θάλασσα κι' ἐκεῖνα
τὰ γλυκομίλητα φιλιὰ φιλοῦνε
νεκρὸ τὸ ταξειδιάρη. Τῆς μηνοῦνε:
μὴν καρτερεῖ... Ἄχ τώρα θρήνα!

ΒΑΣΩ Ν. ΚΑΡΑΛΗ

ΤΑΡΑΧΗ ΓΑΛΗΝΗΣ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Τὸ καφενεδάκι ἦταν ἀληθινὰ χαριτωμένο· ὁ ἥλιος ἔλουζε τὰ λιγοστὰ τραπέζια του καὶ τὶς καρέκλες του, τὰ σπουργίτια τσιτσιρίζαν στὰ δυὸ πεῦκα του καὶ τὰ παιδάκια καὶ τὰ μωρὰ μὲ τὶς γκουβερνάντες τους καὶ τὶς νταντάδες τους πότε παιγνιδιάριζαν τρελλὰ καὶ πότε τὰ στορογγυλὰ μουτράκια τους θολώναν ξαφνικὰ καὶ βάζαν τὰ κλάματα.

Τὸ καφενεδάκι ἦταν ἀληθινὰ χαριτωμένο· μόνο πὸν ἀπ' τὴν ἀπέναντι μεριά μιὰ νεόχτιστη τεράστια πολυκατοικία, ἀληθινὸ μεγαθήριο, μὲ τὴ γκριζα φάτσα της, τὶς λουλουδοφυτεμένες βεράντες της (μέτρα μᾶκρος ἢ καθεμιὰ) καὶ τὴν pergolla στὴν ταράτσα, τοῦ ἔκοβε τὸν ἀέρα καὶ τὸ στενοχώρευε μὲ τὴ δυσάρεστη προστασία της.

Τὸ γκαρσόνι (ἄσπρη μπλουζὰ μὲ σκισμένα μανίκια) πότε-πότε ἔμπηγε μιὰ φωνή: ἕναν βαρὺ-γλυκόσο! ἢ μιὰ βανίλια! καὶ σέρβιρε τοὺς πελάτες, καλοθρεμένους ἀστοὺς καὶ παχειὲς γκουβερνάντες.

Ἐντύπωση στὸ μονότονο αὐτὸ σύνολο κάναν δυὸ γυναῖκες πὸν καθόντουσαν μαζύ. Ἡ μιὰ ἦταν γερασμένη μὲ φάτσα κίτρινη πὸν πέταγαν αὐθάδικα τὰ ζυγωματικά. Φοροῦσε μαῦρα γυαλιὰ καὶ μαῦρα ροῦχα. Ἡ ἄλλη, νέο κορίτσι, κί' αὐτὸ μαυροντυμένο, ἀδύνατο μὲ μάτια ἄχρωμα καὶ λύπημένα (ἔτσι φαίνονταν στὴν ἀρχὴ), κρατοῦσε τὴν ξεβαμένη μαύρη τσάντα της σφιχτά.

Κ' ἡ δυὸ κοιτοῦσαν ἀφηρημένες μὲ βλέμμα θολὸ τὴν πλούσια πολυκατοικία πὸν ὀρθωνόταν λίγα βήματα μακριὰ τους: πότε-πότε ἀνοίγαν τὸ στόμα τους νὰ ποῦν μιὰ λέξη, καὶ πότε κούναγε τὸ κεφάλι ἢ μιὰ καὶ πότε ἡ ἄλλη καὶ πάλι βυθίζονταν στὴν τραγικὴ σιωπὴ τους.

Ἄν πρόσεχες καλὰ τὴ νέα κοπέλλα, θὰ διάκρινες ἴχνη ὁμορφιάς στὸ εὐγενικὸ καὶ λιπόσαρκο πρόσωπό της· καὶ τὰ μάτια της ἂν πρόσεχες πάλι, πότε τᾶβλεπες λυπημένα, πότε μέσα τους κυριαρχοῦσε ὁ φόβος, πότε ἔλαμπαν καὶ τὸ μῖσος ζωγραφιζόταν καταφάνερο κ' ὕστερα πάλι θόλωναν καὶ βυθιζόταν στὴ λύπη καὶ τὴν ἀνοησία τους.

Ἐνα ξανθόμαλο ἀγοράκι τὶς εἶχε πλησιάσει καὶ τὰ γαλανὰ ματάκια του ἦταν καρφωμένα ἀπάνω τους μὲ μέγιστη ἀπορία· τέτοιες ἐκφράσεις πρῶτη φορὰ ἔβλεπε σ' ἀνθρώπινα πρόσωπα κ' ἡ μικρὴ ψυχούλα του ταραζόταν παραξένα στὸ νήπιο ἀκόμη κορμί.

—Leonida! komm hier! ξεφώνισε ἡ γερμανίδα γκουβερνάντα του, μὰ αὐτὸ οὔτε ἄκουσε τίποτα· ἐξακολουθοῦσε νὰ τὶς κοιτάζει ἐπίμονα καὶ χρειάστηκε νὰ σηκωθεί αὐτὴ καὶ νὰ τὸ τραβήξει μὲ τὴ βία, μὰ αὐτὸ καὶ πάλι γύριζε τὸ κεφάλι του καὶ τὶς κοιτοῦσε μὲ ὑπομονή.

Αὐτὲς δὲν ἔνοιωσαν τίποτα ἀπ' ὅλα αὐτά· τὰ μάτια ἦσαν νεκρά!

Ἡ ὥρα περνοῦσε ἤρεμη, γαλήνια....

Ἡ δυὸ γυναῖκες τώρα εἶχαν νευριάσει σὰ νὰ περίμεναν κάτι πὸν δὲν ἐρχόταν. Ἡ γρηὰ εἶπε κάτι στὴ νέα, αὐτὴ κούνησε τὸ κεφάλι καὶ σὰν αὐτόματο σηκώθηκε, διάσχισε τὸ δρόμο, μπῆκε στὴ μεγαλόπρεπη πόρτα.... σὲ δυὸ λεπτά βγήκε καὶ γύρισε ἀμίλητη στὴ θέση της.

Κ' ἡ ὥρα περνοῦσε....

Σὲ μιὰ στιγμή ἕνας κομπῆς κύριος φάνηκε στὴν πόρτα τῆς πολυκατοικίας. Ἡ δυὸ γυναῖκες σκίρτησαν· ἡ νέα ἔκανε νὰ σηκωθεί μὰ ξανακάθισε, ἡ γρηὰ τὴν ἔσπρωξε, τῆς μίλησε ἐπιτακτικὰ κί' αὐτὴ ξεπετάχτηκε, ὤρμησε...

Ἐνας κρότος τάραξε τὴ γαλήνη.

Ἡ γερμανίδα φώναξε: Um gottes Willen! κί' ἔσφιγγε τὸ μικρὸ στὴν ἀγκαλιά της, ἡ νταντάδες στρίγγλιζαν ὑστερικὰ καὶ τὰ μικρὰ βλέποντας τὴ φασαρία οὐρλιαζάν χωρὶς νὰ ξέρουν κί' αὐτὰ γιατί.

Τὸ ἀνθρώπινο κορμί κλονίστηκε, ἔφερε τὸ χέρι στὴν καρδιά καὶ καταράχισε ἀνάσκελα· τὸ μαργαριτάρι φωτισμένο ἀπ' τὸν ἥλιο ἔλαμπε στὴν ἀκριβῆ γραβάτα....

Ἡ γρηὰ—μάννα οὔτε κουνήθηκε ἀπ' τὴ θέση της, κοιτάζε μπροστὰ μὲ τὰ θλιμμένα μάτια της... γαλήνια, μοιρολατρικά....

ΜΙΛΤΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

ΑΓΡΟΤΙΚΟ

Μᾶς ψόφησε τὸ ἀψύ μας τὸ μουλάρι
καὶ πάει! Συφάμελοι τὸ κλάψαμε
τοῦ σπιτικοῦ μας τ' ἄξιο στηλωτάρι
καὶ μόνο μαῦρα δὲν τὰ βάψαμε.

Μᾶς ψόφησε τὸ ἀψύ μας τὸ μουλάρι
καὶ πάει! Στοῦ κήπου μας ἐσκάψαμε
τὴν ἄκρη μὲ κασμὰ καὶ μὲ ξινάρι
καὶ κλαίγοντας πικρὰ τὸ θάψαμε.

Καὶ μείναμε οἱ φτωχοὶ χωρὶς ἀγῶγι
κί' ἔμεινε ἔρμο κί' ἄδειο τὸ κατῶγι
κί' ἔμεινε ἀφτιαγο τὸ στάρι μας...

—Δὲν ἦταν, Θέ μου, κάλλιονες ἐμένα
νάστελνες καὶ νὰ μ' ἔπερνες, ὠϊμένα!
πὲρι πὸν πῆρε τὸ μουλάρι μας;

Πάτρα, 20 Μάρτη 1940

ΝΤΙΒΑΣ ΚΑΡΑΣ

ΤΑ ΚΑΛΑΝΤΑ ΤΟΥ ΛΑΖΑΡΟΥ

ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ ΑΧΑΪΑΣ

Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ κάλαντα ποὺ συνήθως ἀπὸ χρόνια τραγουδιοῦνται στὰ χωριά καὶ στὶς πολιτείες τῆς Ἑλλάδος τὴν ἡμέρα τῆς γιορτῆς τοῦ Λαζάρου διατηρεῖται ἀκόμα σὲ μερικὰ χωριά τοῦ ἄλλοτε δήμου Φαρῶν τῶν Πατρῶν καὶ τραγουδιέται ἐκεῖ τὸ παρακάτω ποίημα εἰδικὰ γιὰ τὴ γιορτὴ τοῦ Λαζάρου. Παρέες ἀπὸ μεγάλους τὴν ἡλικία χωριανούς τὸ βράδυ τῆς παραμονῆς τοῦ Λαζάρου, γυρίζουν, τέσσαρες ἕως πέντε καβάλλα στ' ἄλογά τους ἢ κάθε παρέα, ἀφοῦ σκοτιδιάσει, ἀπὸ σπίτι σὲ σπίτι, στὸ χωριό τους καὶ στὰ κοντινὰ χωριά καὶ τραγουδοῦν τὰ ιδιόρρυθμα αὐτὰ κάλαντα στὴ γιορτὴ τοῦ Λαζάρου. Ἔχουν δεμένο στὸ κεφάλι, ὅλοι τους ἀνεξαιρέτως, ἀπὸ ἓνα μαντήλι κάτασπρο. Τὰ ιδιόρρυθμα αὐτὰ κάλαντα ἔχουν ὡς ἑξῆς :

Ἐδῶ διαβαίνει ὁ Λάζαρος, ἐδῶ καλησπερίζει
Χίλια καλησπερίσματα ἐφέτος καὶ τοῦ χρόνου.

— Ἐγὼ ἔχω πολλοὺς υἱοὺς, γιὰ ποιὸν υἱὸ μού λέτε ;
— Γιὰ κείνον τὸν μικρότερο, τὸν μοσχαναθρεμένο,

Ποῦ μοῦ τὸν δέρνει ὁ δάσματος μετὰ τὴ χρυσή του βέργα.
Τὸν δέρνει κι' ἡ δασκάλισσα, μετὰ τρία κλωνάρια μόσχο.

— Παιδί μου ποῦν' τὰ γράμματα, παιδί μου, ποῦν' ὁ νοῦς σου ;
— Τὰ γράμματα εἶν' στὸ χαρτί, κι' ὁ νοῦς μου πέρα διάβη.

Στοὺς κάμπους πιάνουν τοὺς λαγούς, στὰ πλάγια τὰ περδίκια.
Τὸ 'να τὸ πάει τῆς μάνας του, τ' ἄλλο τῆς ἀδερφῆς του.

Τὸ τρίτο τὸ καλύτερο τῆς ἀγαπητικιάς του.
Γυρεύει γιὰ νὰ παντρευτῆ, γυρεύει γιὰ νὰ πάρη.

Γυρεύει τὸ γριβάλογο, μετὰ σέλλα στὸ λιβάδι.
Γυρεύει τ' ἄστρο πρόβατα, καὶ τὸ φεγγάρι γίδι.

— Κόρη, δὲν εἶναι ἔμορφη, κόρη, δὲν εἶναι κι' ἄσπρη.
— Θέλεις νὰ εἶμαι ἔμορφη, θέλεις νὰ εἶμαι κι' ἄσπρη ;

Στείλε κάτω στὴ Βενετιά, στὸ φοβερὸ παζάρι,
Νὰ ἰδῆς πῶς εἶν' οἱ ἔμορφες, νὰ ἰδῆς πῶς εἶναι κι' ἄσπρες.

Καὶ ἐπακολουθοῦν τέλος τὰ γνωστὰ καὶ κοινὰ σὲ ὅλα τὰ κάλαντα ὅλων τῶν ἑορτῶν δίστιχα :

Σ' αὐτὸ τὸ σπίτι ποῦρθαμε, πέτρα νὰ μὴ ραῖση
Κι' ὁ νοικοκύρης τοῦ σπιτιοῦ χρόνια πολλὰ νὰ ζήσει

Οἱ κάτοικοι τῆς ἀνωτέρω περιφερείας, στὶς παρέες ποὺ λένε τὰ κάλαντα αὐτὰ τοῦ Λαζάρου καὶ ποὺ ἄθελά τους συνεχίζουν τὴ παράδοσι τοῦ τόπου των, πληρώνουν τοὺς ἀνεκτίμητους κόπους των, κατὰ παλαιὰν συνήθειαν, εἰς χορὴν καὶ σπανιώτατα εἰς αὐγά.

ΕΡΙΝΕΟΣ

ΕΛ. Κ. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ἡ ὙΠΟΘΕΣΙΣ ΚΙΣΙΝΗΡΗ

ΕΓΓΡΑΦΑ ΕΚ ΠΑΤΡΩΝ ΑΝΕΚΔΟΤΑ

φίλτατε, ἄκρε, καθαρὲ καὶ παντοτινὲ πιστότατε φίλε καὶ γείτων δελεγάτε Ζακύνθου, κύρ. στάμε χαλκιόπουλε, φιλικῶς σὲ ἀκριβοχαιρετῶ.— μετὰ τὴν ἐρώτησιν τῆς καλῆς φιλικῆς υἱείας σου, σοῦ φανερώνω πῶς προτιήτερα σὺς ἐγράψαμεν διὰ τὸν μαδὲν τοῦ τζοάννε μακρῆ Ζακύνθου ὅπου διαφέρεται μετὰ τὸν βασιλικὸν ὀραγιᾶν φώτην Κισινήρην καὶ ἐνεργεῖ διὰ νὰ πειράξη τὸν αὐταδελφόν του ὅπου εὐρίσκειται αὐτοῦ εἰς Ζάκυνθον.— διὰ τὴν ὑπόθεσιν αὐτὴν ἐγράψαμεν καὶ εἰς τὸ σενάτον εἰς κορφοῦς, καὶ μᾶς ἤλθεν ἀπόκρισις ἀπὸ τὸν πρίγκιπα κύρ. γεωργίον σπυρίδωνα θεοτόκην παμφίλτατον φίλον μας. καὶ ἐπειδὴ δὲν ἐλάβομεν ἀπόκρισιν σας, ἰδοὺ περικλείομεν τὴν κόπιαν τοῦ φιλικῆς γράμματος τοῦ εἰρημένου πρίγκιπος, στέλλοντες μαχοῦς πεζοδρομὸν εἰς τὰ αὐτόθι μετὰ τὸν ὅποιον προσμένομεν φιλικόν σας ἀποκριτικόν διὰ τὴν ὑπόθεσιν αὐτὴν διὰ ὅ,τι κατορθώσετε, χαροποιούντες μας μετὰ τὴν εἰδησιν τῆς ἀγαθῆς σας υἱείας προσέτι, καθὼς ἡμεῖς ἐδῶ φροντίζομεν διὰ τὴν ἀνενοχλησίαν καὶ ἀνεσιν τῶν σουδίτων σας, ἔτσι ἐλπίζομεν ὅπου καὶ ὁ αὐτόθι αὐτάδελφός τοῦ ἄνωθεν φώτη Κισινήρη καὶ οἱ λοιποὶ εἰς τὰ αὐτόθι βασιλικοὶ ὀραγιάδες νὰ μὴν δοκιμάζουν καμμίαν πείραξιν ἢ ζημίαν ἀδίκως καὶ παραλόγως.— ταῦτα φιλικῶς καὶ ὁ ὕψιστος θεὸς νὰ σὺς ὀδηγῆ εἰς τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν τῆς ἀληθείας.— 1803 Ἰουνίου 2: Παλ: Πάτριαι.

[Σφραγίς καὶ ὑπογραφή τουρκισί. Ἡ οἰκογένεια Κισινήρη ἐσώζετο ἐν Ζακύνθῳ μέχρι τέλους τοῦ παρελθόντος αἰῶνος.]

***

Παμφίλτατε, ἄκρε καὶ καθαρὲ, παντοτινὲ πιστότατε φίλε καὶ γείτων δελεγάτε τῆς Ζακύνθου κύρ. σπυρίδων, τὴν εὐγένειάν σας φιλικῶς ἀκριβοχαιροῦτοῦμεν, ἐρωτῶντες διὰ τὴν φιλικὴν ἀγαθὴν υἱείαν σας.— τὸ φιλικόν σας ἀποκριτικόν σεσημειωμένον εἰς τὰς 3 τοῦ τρέχ. μηνὸς ἐλάβομεν καὶ τὰ γραφόμενα καλῶς ἐκαταλάβαμεν, μάλιστα διὰ τὸν γενικὸν νόμον, κατὰ τὸν ὅποιον ὅποιος ζητεῖ νὰ λάβῃ, πρέπει νὰ πηγαίνει εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον ὅπου εὐρίσκειται ἐκεῖνος ὅπου τὸν ζητεῖ νὰ πληρώσῃ. αὐτὸς ὁ νόμος καλῶτατα μᾶς εἶναι γνωστός, ὅμως ἐπειδὴ καὶ ὁ ἰωάννης βλάσης ἔχει δοσμένον ὑποσχετικὸν γράμμα μετὰ τὸ ὅποιον ὑποχρεώνεται διὰ νὰ ἀποκριθῆ εἰς ὅ,τι ἀκολουθήσῃ εἰς τὸν βασιλικὸν ὀραγιᾶν φώτην Κισινήρην, καὶ τὰ ἄσπρα ὅπου ζητεῖ ὁ καραϊωάννης τὰ ἔχει εἰς χεῖράς του ὁ βλάσης, διὰ τοῦτο ἐγράψαμεν διὰ νὰ ἔλθῃ νὰ θεωρήσῃ τὴν διαφορὰν αὐτὴν μετὰ τὸν ἐπίτροπον τοῦ καραϊωάννου, καὶ ἂν ἀποδείξῃ πῶς ἔχει δίκαιον νὰ κρατήσῃ διὰ πάντα, εἰ δὲ καὶ τὸ δίκαιον εἶναι τοῦ καραϊωάννου, νὰ τὰ ἐπιστρέψῃ πρὸς τὸν ἐπίτροπόν του.— λοιπὸν ἐπειδὴ καὶ γράφετε διὰ τὸν ἄνωθεν γενικὸν νόμον, σὺς λέγομεν καὶ ἡμεῖς, ὅτι γενικώτατος νόμος εἶναι, ὅπου κάθε ἐχλιῦρετης καὶ τιμημένος νὰ φυλάττῃ

τὴν ὑπογραφὴν του καὶ νὰ τὴν διαφεντεύη, καὶ κατὰ τὴν ἐνυπόγραφόν του ὑπόσχεσιν νὰ πράττῃ ἀπροφασίστως, καὶ κανέναν νόμος βέβαια δὲν ἀναιρεῖ τὴν ἔγγραφον ὑπόσχεσιν, καὶ ὅποιος κάμνει ἄκυρον τὴν ὑπογραφὴν του καὶ ἀθετεῖ τὴν ἔγγραφον του ὑπόσχεσιν, ὁποῖας ὑπολήψεως πρέπει νὰ ἦναι, εἶπε τέ το φιλαλήθως. Μὲ ὅλα αὐτὰ, ἐπειδὴ καὶ εὐρέθῃ εὐλογον διὰ νὰ ἔλθῃ εἰς τὰ αὐτόθι ὁ βασιλικὸς ραγιάς, τὸν ἐπροστάξαμεν ὅπου ὁ ἴδιος νὰ ἔλθῃ, ἀνίσως καὶ τὸν συγχωροῦν αἱ ὑποθέσεις του, εἰ δὲ καὶ τὸν ἐμποδίζου καὶ εἶναι ἀναγκαῖα ἢ ἐδῶ παρουσία του, νὰ διορίσῃ βεκίλην του διὰ νὰ θεωρηθῇ αὐτὴ ἢ διαφορὰ καὶ νὰ λάβῃ τέλος. ὅθεν καθὼς εἶναι δίκαιον καὶ νόμιμον πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἢ ὑπόθεσις χωρὶς φιλοπροσωπίαν καὶ χωρὶς μνησικακίαν καὶ διὰ τὰ δύο μέρη, καὶ κατὰ τοὺς γενικοὺς νόμους νὰ φυλαχθῇ ἀμετάρπτος ἢ ἔγγραφος ὑπόσχεσις τοῦ βλάση καὶ νὰ πληρώσῃ τὰ ἄσπρα ὅπου ἔχει εἰς χεῖράς του, ὅπου ἦσαν τοῦ καραϊωάννου καὶ τὰ ζητεῖ τώρα μὲ μέσον τοῦ βακίλη του καὶ νὰ πληρώσῃ καὶ ὅλα τὰ ντάνα, καὶ καθὼς μᾶς γράφετε, νὰ φυλάττωνται διὰ πάντα στερεαὶ αἱ ἐνέργειαι τῆς δικαιοσύνης τόσον εἰς τοὺς βασιλικοὺς ραγιαδες, ὡσὰν καὶ εἰς τοὺς σουδῆτους τῆς ἡγεμονίας σας, σᾶς βεβαιόνομεν, ὅτι καὶ ἡμεῖς τὸν ἴδιον ζῆλον ἔχομεν καὶ ἀγρυπνῶς φροντίζομεν, ὅπου νὰ μὴν ἀκολουθῇ ζημία ἀδίκως καὶ παραλόγως εἰς κανένα ἀπὸ τοὺς ἄνωθεν κοινούς. — προσμύνομεν νὰ μᾶς πληροφορήσετε διὰ τὸ τέλος αὐτῆς τῆς διαφορᾶς, ὅτι λογιῆς ἀκολουθήσῃ, μὲ τὴν φανέρωσιν τῆς ἀγαθῆς σας ὑγείας. — ταῦτα καὶ τὸ τέλος σας εἶη παρὰ θεοῦ ἀγαθόν. — 1803 δεκεμβρίου 10. παλαιὰ πάτρα. [ὑπογραφή* τουρκιστὶ καὶ σφραγίς.] Ἀχμέτ ἀγᾶς ἀδελφὸς τοῦ βελῆ δὲ σουλτὰν κεχαγιασῆ βοεδόδας παλαιᾶς πάτρας.

***

Φίλατε, πιστότατε, ἄκρε καὶ καθαρὲ φίλε καὶ γείτων δελεγάτε Ζακύνθου σιὸν σπυρίδων, φιλικῶς σὲ χαιρετῶ. ἐρωτῶ διὰ τὴν φιλικὴν μου ἀγαθὴν σου ὑγείαν. μετὰ τοὺς φιλικοὺς χαιρετισμοὺς φανερώνομεν, ὅτι ἐλάβομεν τὸ φιλικόν σας ἀποκριτικόν καὶ εἶδαμεν τὰ ὅσα εἰς πλάτος γράφετε διὰ τὴν διαφορὰν τοῦ βασιλικοῦ ραγιά φώτῃ Κισινήρη, διὰ τὸν ὅποιον μαδὲν σᾶς γράφει εἰς πλάτος ὁ ἄκρος μας φίλος σιὸν Κόνσολος ῥῶσος καὶ διὰ τοῦτο μὲ συντομίαν σᾶς γράφομεν, ὅτι καθὼς εἶναι γνωστὸν εἰς ὅλους, ὁ ἄνωθεν ραγιάς φώτῃ ἀπὸ ἀπλότητά του ἐμποδίσθη εἰς αὐτὸν τὸν μαδὲν καὶ ἐγελάσθη καὶ τραβίζει τόσα βάσανα ἐξ αἰτίας ἐκείνων ὅπου τὸν ἀνακάτωσαν, διὰ τοῦτο κατὰ νόμους δίκαιον εἶναι νὰ μὴ μείνῃ ζημιωμένος ἀδίκως καὶ παραλόγως, καὶ ἂν ζημιωθῇ αὐτὴ ἢ διαφορὰ πρέπει νὰ θεωρηθῇ καὶ ἀπὸ τὸ σενάτον εἰς Κορυφούς καὶ νὰ φανερωθῇ καὶ ἄλλοῦ διὰ νὰ διαφεντευθῇ τὸ δίκαιον τοῦ βασιλικοῦ ραγιά, καθὼς χρειάζεται. ταῦτα καὶ ὁ ὕψιστος θεὸς νὰ σᾶς χαρίσῃ τέλος ἀγαθόν. 1804 Ἰανουαρίου 13. Παλ. Πάτρα. Ἀχμέτ ἀγᾶς αὐτάδελφος τοῦ βελῆ δὲ κεχαγιασῆ, βοεδόδας παλ. πάτρας. (Ὑπογραφή καὶ σφραγίς τουρκιστὶ.)

***

Εὐγενέστατε πιστότατε, ἄκρε, καθαρὲ καὶ παμφίλατε φίλε σιὸν Κόν-

σολε ῥῶσσε, φιλικῶς σᾶς ἀκριβοχαιρετοῦμεν. μετὰ τοὺς φιλικοὺς ἀκριβεῖς χαιρετισμοὺς σᾶς φανερώνομεν, ὅτι ἐδῶ εἰς Παλαιὰς Πάτρας ἐγκάτοικος βασιλικὸς ραγιάς φώτῃ Κισινήρης ἐπρόσφερον εἰς τὸ χουζούρι μας ἀρηξικάλιου, μὲ τὸ ὅποιον δεινοπαθῶς προσκλαίεται διὰ τὴν παρακοὴν καὶ ἀπειθειαν ὅπου ἔδειξαν οἱ ἐν Ζακύνθῳ Ἰωάννης βλασσόπουλος καὶ Κανέλος Σηγνόπουλος εἰς τὸ προεκδοθὲν γνωστὸν δεκρέτον τῆς Ἰονικῆς ἡγεμονίας, διὰ μέσον τοῦ ὁποῖου τοὺς ἀποφασίζει ῥητῶς τὸ σενάτον, ὅτι εἰς διορίαν ἡμερῶν τριάκοντα νὰ ἔλθουν οἱ ἴδιοι σωματικῶς καὶ αὐτοπροσώπως ἢ ἐδῶ εἰς Παλ. Πάτρας, ἢ νὰ στείλουν ἐκ μέρους των ἐπίτροπόν τους, διὰ νὰ θεωρηθῇ ἢ διαφορὰ αὐτὴ ὅπου ἔχει ὁ βασιλικὸς ραγιάς φώτῃ Κισινήρης μὲ τοὺς εἰρημένους Βλασσόπουλον καὶ Σηγνόπουλον, καὶ νὰ λάβῃ τὸ προσῆκον νομίμως τέλος, μὲ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ δικαίου εἰς τὸ μέρος ὅπου ἀποφασισθῇ, πῶς τὸ ἔχει. Τὸ λοιπὸν ἐπειδὴ καὶ αὐτοὶ δὲν ἔκαμαν ἴταετ εἰς τὸ αὐτὸ δεκρέτον, κατὰ τὸ χρέος τους ὡς σουδῆτοι ἡγεμονικάνοι, συμπεραίνεται πῶς εἶναι ἔνοχοι καὶ ὑπόδικοι καὶ πῶς πεισματικῶς βαστοῦν τὸν σκοπόν, ὅπου εἶχαν διὰ νὰ ἀφανήσουν ἀδίκως καὶ παραλόγως τὸν ἄνωθεν βασιλικὸν ραγιάν δολιοπλόκως, κάθε λογῆς τρόπους μεταχειριζόμενοι ἐπὶ ματαιαῖς προφάσεσιν. — ὅθεν ἐπειδὴ καὶ ἔχετε τὸ Κονσολάτον εἰρημένης Ἰονικῆς ἡγεμονίας, ἰδοὺ σᾶς εἰδοποιούμεν μὲ τὸ παρὸν μας φιλικόν διὰ τὸ μαδὲν αὐτὸν καὶ ὅτι ἀποφασίσαμεν διὰ νὰ λάβῃ τέλος αὐτὸς ὁ μακροχρόνιος νταβιάς, νὰ διορισθῶν τέσσαρες αἰρετοὶ Κριταί, ἐγλοῦρηζιδαις πραγματευτές, μὲ μουρασελὲν τῆς Ἰερᾶς Κρίσεως διὰ νὰ θεωρήσουν ἐν φόβῳ θεοῦ καὶ ἐν καθαρᾷ συνειδήσει, χωρὶς τινος χάριτος ἢ φιλοπροσωπίας, αὐτὴν τὴν πολυχρόνιον διαφορὰν ἐπὶ ἀμέσῳ παρουσίᾳ σας, ἢ παρευρισκομένου εἰς τὴν αὐτὴν αἰρετοκρισίαν ἐπιτροπικῶς ἐκ μέρους σας τοῦ δραγουμάνου σας πρὸς βεβαίωσιν τῆς ἀληθείας καὶ ἀναντιρῶντον ἀπόδειξιν καὶ ἀποκατάστασιν τοῦ δικαίου εἰς τὸ μέρος ὅπου ἀποφασισθῇ πῶς τὸ ἔχει, καὶ οὕτω νὰ λάβῃ τέλος αὐτὸς ὁ νταβιάς. καὶ ἀνίσως ἔξ ἐναντίας αὐτὸ ἐμποδισθῇ καὶ δὲν ἐνεργηθῇ, ἐξ ἀνάγκης πρέπει νὰ μεταχειρισθῶμεν ἄλλους τρόπους, διὰ νὰ ἀλιβερήσωμεν τὸ δίκαιον τοῦ ῥηθέντος βασιλικοῦ ραγιά Κισινήρη, βλέποντας φανερὰ τοὺς κακοὺς καὶ ὀλεθρίους σκοποὺς τῶν αὐτῶν διαφερομένων ἡγεμονικάνων, ὅπου διατρέβουσιν ἀμερίμως εἰς Ζακύνθον διαφεντευόμενοι ἀπὸ τοὺς ἐκεῖ ἐξουσιαστές, μὲ ὄλον ὅπου (κατὰ τὸ ἀπαραίτητον τους χρέος) δὲν ἐψήφισαν, καὶ ἂντ' οὐδενὸς ἐλογίσαντο, τὸ γνωστὸν δεκρέτον φαινόμενον ἐμπράκτως ἀπειθεῖς, καὶ παρήκοοι, ὡς πασιδηλον, καὶ ὑπὲρ τὸν ἥλιον λάμποντα. — ταῦτα φιλικῶς καὶ ὁ ὕψιστος θεὸς νὰ σᾶς φωτίσῃ καὶ νὰ σᾶς ὀδηγήσῃ εἰς τὴν εὐθειαν ὁδόν, τὴν φέρουσαν εἰς τέλος ἀγαθόν. ἀμήν. — 1805 Μαΐου 11 Παλαιὰ Πάτρα. Ἰσμαῖλ ἀγᾶς βοιδόδας καὶ ζαπίτης Παλαιᾶς Πάτρας. [Τ. Σ. ἐξ ἀντιγράφου.]

***

«Ἐφένδημ Σουλτανόμ.

Ἐνδοξομεγαλοπρεπέστατε, εὐσπλαγχνικώτατε καὶ πολυχρόνιε.... χαιρετ-

λερι, ὁ ὕψιστος θεὸς νὰ σᾶς χαρίζει ἀκροτάτην ὑγείαν, στερεώσιν καὶ αὔξησιν κάθε τιμῆς καὶ δόξης μὲ ὅλα τὰ χαϊρλί μουραζὰ τῆς καρδίας σας, εἰς πολυαριθμούς ἐνδόξους χρόνους ἀμὴν. Τὸ ἀρηξικάλι τοῦ Σκλάβου σας εἶναι ἔτι προστρέχω εἰς τὸ ἔλεός σας μὲ τὰ δάκρυα εἰς τὰ μάτια, παρακαλῶντας θεομῶς διὰ νὰ μὲ εὐσπλαγχνισθῆτε καὶ νὰ διαφεντεύσετε τὸ δίκαιόν μου, ὅπου νὰ λάβῃ τέλος ἡ πολυχρόνιος διαφορὰ ὅπου ἔχω μὲ τὸν Ἰωάννην Βλασσόπουλον καὶ Κανέλον Σχηνόπουλον ἐγκατοίκους εἰς Ζακύνθον, διὰ τὴν ὁποίαν διαφορὰν ἐξεδόθη δεκρέτον παρὰ τοῦ Σενάτου τῆς Ἰωνικῆς ἑπεούπλικας, καθὼς τὸ ἐφανέρωσε καὶ τὸ ἀποκριτικὸν γράμμα τοῦ ἰδίου Σενάτου εἰς τὸ ἐνδοξόν σας διὰ τὸν ἴδιον μανδέν, ὅπου διορίαν ἡμέραις τριάντα νὰ ἔλθουν ἐδῶ εἰς Πάτρα οἱ ῥηθέντες Βλασσόπουλος καὶ Σχηνόπουλος καὶ μὲ τὸ μέσον τοῦ ἐδῶ σιδρ Κονσόλου ῥώσσου τοῦ ἄκρου σας, καθαροῦ καὶ Παμφιλτάτου φίλου, ὅπου ἔχει εἰς τὸ Κονσόλιτον τῆς ἄνωθεν ἑπεούπλικας καὶ νὰ λάβῃ κάθε ἕνας τὸ δίκαιόν του καὶ ἂν δὲν ἤμποροῦν νὰ ἔλθουν οἱ ἴδιοι, νὰ διορίσουν ἕκ μέρους τους ἐπίτροπόν τους. —λοιπὸν ἴδου ὅπου ὁ Βαδὲς τῶν 30 ἡμερῶν ἀπάρασε καὶ μήτε σωματικῶς καὶ αὐτοπροσώπως ἦλθαν οἱ ἄνωθεν Βλασσόπουλος καὶ Σχηνόπουλος, μήτε ἐπίτροπόν τους ἔστειλαν, καὶ εἶναι φανερόν πῶς δὲν ἔκαμαν ἰταέτι καὶ ἐφάνησαν ἀπειθεῖς καὶ παρήκοι εἰς τὸ δεκρέτον τοῦ σενάτου, τοῦ ὁποίου τὸ σουρίτι εὐρίσκεται εἰς χεῖρας τοῦ Σκλάβου σας. λοιπὸν ἀναπαρακαλῶ θεομῶς νὰ πλουτίσω τὸ ἔλεός σας, ὅπου μὲ τὴν προστασίαν καὶ μουσαδιέ σας νὰ λάβῃ τέλος αὐτὴ ἡ μακροχρόνιος διαφορὰ, ὅπου μὲ προξενεῖ πολλὰ βάσανα καὶ μεγάλαις ζημίαις καὶ μένω ὑποκλινῆς καὶ εὐπειθῆς εἰς τὰς ἐνδόξους προσταγὰς τοῦ ἐνδοξομεγαλοπρεπεστάτου καὶ πολυχρονίου ἀγᾶ ἐφένδημ σουλτανοῦμ χαζριτλερί. 1805 Μαΐου 11 Παλαιὰ Πάτρα.

Σκλάβος σας πιστὸς καὶ ταπεινώτατος.
Φῶτος Κισινίρης».

***

Ἐν προκειμένῳ, ἐστὶν πρὸς τὸν Βοεβόδαν Παλ. Πατρῶν καὶ τὸ κατωτέρω ἔγγραφο τοῦ ῥώσσου προξένου :

«Ἐνδοξότατε καὶ παμφίλτατε Ἰσμαήλαγα Βοεβόνδα τῆς Παλαιῆς Πάτρας, φιλικῶς ἀκριβοχαιρετοῦμεν.

Ἀπὸ τὸ φιλικόν σας ἴδομεν τὰ ὅσα προβάλετε διὰ τὴν διαφορὰν ὅπου ἔχει ὁ Φώτιος Κισινίρης ἁγιάς ὀθωμανικὸς μὲ τοὺς ἐν Ζακύνθῳ σουδίτους τῆς ἑπτανήσου ἑμπεούπλικας, Ἰωάννην Βλασσόπουλον καὶ Κανέλο σκηνόπουλον, θεμελιωμένος εἰς τὴν περιλήψιν τοῦ προεκδοθέντος γνωστοῦ δεκρέτου ὅπου τὸ Σενάτον διὰ τὴν διαφορὰν αὐτήν, τὸ ὅποιον ἔπρεπε νὰ εἶναι φερόμενοι οἱ ἄνωθεν Βλασσοσκηνόπουλοι, ἢ νὰ στείλουν ἐπίτροπόν τους ἐδῶ εἰς Πάτραν ἕκτος τῆς διορίας τῶν ἡμερῶν τριάκοντα. τὸ λοιπὸν ἐπειδὴ καὶ δὲν ἤξεύρομεν τὰς αἰτίας διὰ τὰς ὁποίας ἐμποδίσθησαν, διὰ χάριν σᾶς ζητοῦμεν μίαν διορίαν διὰ ἡμέρας 15 ἀπὸ τὴν σήμερον καὶ ἀμέσως μὲ ἐπὶ τούτου ἀπε-

ζὸν γράφομεν καθὼς πρέπει εἰς τοὺς ἔξουσιαστὰς τῆς Ζακύνθου, ὅπου νὰ βιάσων τὸν βλασσόπουλον καὶ σκηνόπουλον διὰ νὰ κάμουν ἰταέτι εἰς τὸ γνωστὸν δεκρέτον τοῦ Σενάτου καὶ νὰ τοὺς στείλουν ἐδῶ ἢ τοὺς ἰδίους σωματικῶς, ἢ ἐπίτροπόν τους διὰ νὰ θεωρηθῆ αὐτὴ ἡ μακροχρόνιος διαφορὰ καὶ νὰ λάβῃ τὸ προσῆκον αἴσιον τέλος μὲ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ δικαίου εἰς ἐκεῖνον ὅπου νομίμως τὸ ἔχει. ἂν ἐκ τοῦ ἐναντίου καὶ παρακούσουν καὶ δὲν ἔλθουν εἰς τὴν ἄνω εἰρημένην διορίαν, τότε ἡ ἐνδοξότη σας ἤμπορεῖτε ἐλευθέρως νὰ βάλετε εἰς πρᾶξιν τὸν σκοπὸν σας καὶ νὰ λάβῃ τέλος αὐτὴ ἡ διαφορὰ εἰς τὸν τρόπον ὅπου μοῦ σημειώνετε. ἐγὼ ὅμως δὲν θέλω νὰ ἐνέχωμαι εἰς τοῦτον τὸν μανδέν διὰ νὰ ἔλθω προσωπικῶς. οὔτε τὸν δραγουμάνον μου νὰ στείλω, μὲ τὸ νὰ μὴν ἤξεύρω ταῖς ραγκιόνας τῶν Βλασσοσκηνοπούλων, καὶ ἂν δὲν ἔλθουν, ὡς ἄνω εἴρηται, ἄς γίνῃ ἡ σετέντζα καὶ ἐγὼ θέλει τὴν στείλω εἰς τὸ Σενάτο διὰ νὰ γίνῃ εἰσδρά. ταῦτα καὶ οἱ χρόνοι σας νὰ εἶναι πάμπολλοι ἀπὸ τὸν ὕψιστον θεὸν καὶ εὐτυχισμένοι. Πάτρα 12 Μαΐου 1805.

Ἐν γενικῶς Κόνσολας Ρώσσης τοῦ Μωρέος καὶ τῆς Ἑπτανήσου ἑπεούπλικας Ματθαῖος Μιντζάκης» (*).

ΛΕΩΝΙΔΑΣ Χ. ΖΩΗΣ

(*) Ἄπαντα τὰ δημοσιευόμενα εἰς τὸ τεῦχος τοῦτο ἔγγραφα ἀναφέρονται εἰς νομικὴν ὑπόθεσιν, τὴν ἀπαίτησιν τοῦ ἐκ Πατρῶν Κισινίρη, εἶναι δὲ πλήρη ἐπιστημονικοῦ ἐνδιαφέροντος διὰ τὴν νομικὴν ἔλλην, τὴν ὁποίαν περιέχουν (σημ. «Ἀρχαίων»).

JOSEPH VON EICHENDORFF

Η ΝΥΧΤΑ

Ἡ νύχτα εἶναι σὰν πέλασ οἰωπηρό,
θλίψη, χαρὰ κι' ἀγάπης θρηνοὶ
ὅλα μπερδεύονται τόσον ἐδῶ
στοὺς γλυκοὺς ἤχους ποῦ τὸ κύμα ἀφήνει.

Οἱ πόθοι εἶναι σὰ σύννεφα κι' αὐτοί,
καράβια μὲς στὸν ἥσυχον αἰθέρα,
μὰ ποιός, ἂν ὄνειρά 'ναι ἢ ἰδέες, μπορεῖ
νὰ τὸ διακρίνη στὸ χλιαρὸν ἀγέρα ;

Κλείνω καὶ στόμα τώρα καὶ καρδιά,
πρόθυμαί τόσο στ' ἄστρα ποῦ θρηνοῦνε :
σιγὰ ὅμως μένει στὴν καρδιά βαθειὰ
ἦχος γλυκὸς κυμάτων ποῦ χτυποῦνε.

Μεταφρ. ΑΝΔΡΕΑΣ Ι. ΠΕΠΟΝΗΣ

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΤΡΙΝΟΙ ΠΟΙΗΤΑΙ

Ὁ ποιητὴς ποὺ γεννήθηκε μιὰ μελαγχολικὴ χειμωνιάτικη ἡμέρα τοῦ 1845 στὴ Πάτρα καὶ κοιμήθηκε τὸν αἰώνιο ὕπνο μιὰ καλοκαιριάτικη ἡμέρα τοῦ 1874 στὸ Παρίσι, ὁ ποιητὴς ποὺ ἀντίκρουσε τὴν ἐποχὴ του σὰν σὲ ὄνειρο· ποὺ ἔζησε στὴ ρέμβη καὶ στὴ νοσταλγία ἐνὸς ἄλλου κόσμου καὶ ποὺ ἔσβυσε ἤρεμα κι' ἀργὰ (ἀπὸ στηθικὸ νόσημα) πάνω· στὴν ἀκμὴ τῆς ἡλικίας του, χαρακτηρίζεται ἀπὸ τοὺς εἰδικούς σὰν ἕνας ἀπὸ τοὺς πρῶτους καὶ ἀντιπροσωπευτικούς τύπους τῶν τάσεων, τῶν ἰδεῶν, τῆς ποιητικῆς καὶ δραματικῆς ἰδεολογίας τῆς ἐποχῆς του. Καὶ αὐτὴ τὴν ἴδια ἐντύπωσι ἀποκτᾶ κανεὶς, ὅταν θελήσῃ νὰ σκύψῃ ἐπάνω ἀπ' τὶς σελίδες τῶν «Ἀττικῶν νυκτῶν» καὶ ὅταν ἀκόμη, περνῶντας ἀπ' τὴν πλατεία τοῦ Γεωργίου στὴ γενέτειρά του, θελήσῃ νὰ ἀτενίσῃ στὴν ἀριστερὴ πλευρὰ τοῦ Δημοτικοῦ θεάτρου τὴν προτομὴ του· Ἀποκτᾶ τὴν ἐντύπωσι, ὅτι ἔχει ἐμπρὸς του ἕναν ὄνειροπόλο ρομαντικὸ, ἕνα κυνηγὸ ἀπιαστων ἰδανικῶν, μιὰ μορφὴ, θάλαγα, λεπτὴ καὶ ζῶσα στὰ χαρακτηριστικά της, ποὺ καὶ στὴν πέτρινη ἀκίνησιὰ τοῦ μαρμάρου φαίνεται ὅτι ἀσφυκτιᾷ κάτω ἀπὸ τὴ δασεὶὰ γενειάδα καὶ τὸ ἀκαμπτο ποκάμισο τοῦ σурμοῦ τῆς ἐποχῆς του. Κι' αὐτὴ ἡ φευγαλέα ἐντύπωσις ἐνισχύεται πλεόπερο, ὅταν θελήσῃ κανεὶς νὰ ἐντρυνφῆσῃ στὴ ζωὴ καὶ στὸ ἔργο του, νὰ ἐρευνήσῃ καὶ νὰ ἐξετάσῃ τὶς τάσεις καὶ τὶς ἐπιδράσεις τοῦ ποιητικοῦ καὶ δραματικοῦ περιβάλλοντός του.

Καὶ ποῖο ἦταν τὸ λογοτεχνικὸ περιβάλλον στὴν ἐποχὴ, ποὺ ὁ Σ. Βασιλειάδης εἶδε τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, ἀνατράφηκε, ἐσπούδασε καὶ τέλος ἔγραψε, εἶναι σ' ὅλους γνωστὸ. Δυὸ σχολῆς ἦσαν ἀντιμέτωπες, ἡ «Ἑπτανησιακὴ» σχολὴ ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά, ποῦχε γιὰ ἡρωά της τὸν Σολωμό, γιὰ ὄργανό της τὴ δημοτικὴ καὶ γιὰ πηγὴ ἀκατάλυτης ἐμπνεύσεώς της τὸ δημοτικὸ τραγοῦδι καὶ τὴν λαϊκὴ ἑλληνικὴ ψυχὴ· κι' ἡ «Ἀττικὴ» σχολὴ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, ποὺ ἐκυριαρχοῦσε σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα, ποὺ ὠδηγεῖτο ἀπὸ τρία ἀστέρια, ἀπὸ τρία ἰδανικά, τὸν εὐρωπαϊκὸ ρομαντισμὸ τοῦ Λαμαρτίνου καὶ τοῦ Οὐγκώ, τὴν καθαρεύουσα καὶ τὸ νόστο τῆς ἀρχαίας ὠραιότητος, ὅπως τὴν γνώρισε ὁ ἀνθρώπος στὴν πρῶτη ἐκφρασί της, στὴν κλασσικὴ Ἀττικὴ τέχνη τοῦ 5ου αἰῶνος. Ποιὰ ἀπ' τὶς δυὸ θὰ ἠκολούθησε ὁ Βασιλειάδης, εἶναι φανερό, ὅταν σκεφθῆ κανεὶς, ὅτι παιδί ἀμούστακο ἀκόμη ἐγκατέλειψε τὴ γενέθλιο πόλι καὶ ἐγοράφηκε στὴ Νομικὴ Σχολὴ Ἀθηνῶν, ὅτι σὲ μιὰ ἡλικία ἐπιδεκτικὴ σὲ κάθε εἶδος ἐπίδρασι εὐρέθηκε στὴν ἐπικράτεια τῆς «Ἀττικῆς» σχολῆς, ἀνέπνευσε τὸν ἀέρα της καὶ γαλουγήθη με τὸ πνευματικὸ γάλα της. Οἱ πρῶτες πνευματικὲς γνωριμιές του ἔγιναν με τοὺς «Ἀττικούς» καὶ τὸ ρομαντισμὸ τους καὶ ὁ Βασιλειάδης δὲν ἀργήσε πολὺ, νὰ γείνη ὁπαδός τους. Σ' αὐτὸ ἄλλωστε συνέτεινε καὶ κάτι ἄλλο ἔξ ἴσου σημαντικὸ. Οἱ δυὸ διαγωνισμοί· ὁ Βουτ-

σιναῖος καὶ ὁ Ράλλειος, γύρω ἀπ' τὴ δάφνη τῶν ὁποίων ἐγινόταν ἡ μεγαλύτερη λογοτεχνικὴ διαμάχη τῆς ἐποχῆς, ἐδείκνυαν ἀπεριόριστη συμπάθεια στὴν καθαρεύουσα καὶ τοὺς ὁπαδούς της. Ἔτσι ὁ Βασιλειάδης βρέθηκε ἀναγκασμένος, ἂν ἤθελε νὰ ἔχη πιθανότητα ἐπιτυχίας, νὰ γράψῃ στὴν ἀκρία, στὴν ἀκραιφνὴ τοῦ καιροῦ του καθαρεύουσα. Γιὰ τὸν ἴδιο λόγο κι' οἱ δυὸ πρῶτες του συλλογές «Εἰκόνες καὶ κύματα» καὶ «Ἐπεα πτερόεντα», με τὶς ὁποῖες ἐμφανίστηκε δυὸ φορὲς στὰ 1866 καὶ στὰ 1872 στὸ Βουτσιναῖο διαγωνισμὸ, φέρουν ἐκδηλῆ τὴν σφραγίδα τῆς ἐπιδράσεως τῆς «Ἀττικῆς» σχολῆς καὶ τῶν ἀρχῶν της.

Ὅσο αὐτὴ ἡ ἀποψις δὲν εἶναι ἀπόλυτα ἀληθινὴ. Καὶ ὁ Βασιλειάδης δὲν πρέπει νὰ κρίνεται ἀπ' αὐτὴ τὴ σκοπιὰ καὶ πίσω ἀπ' αὐτὸ τὸ πρῶσμα, ὅπως ἔχει σχεδὸν καθιερωθῆ. Θάταν ἀδικο γιὰ ἕνα πνεῦμα σὰν κι' αὐτὸν! Γιατὶ ὁ συγγραφεὺς τῆς «Γαλάτειας» καὶ ἄλλων ἐπτὰ ἀξιόλογων δραμάτων δὲν ὑπῆρξε, οὔτε πρέπει, νὰ θεωρηθῆ ὡς ἀκραιφνὴς ρομαντικὸς. Ἦδη καὶ αὐτὸς ὁ κριτικὸς τοῦ Βουτσιναίου διαγωνισμοῦ γράφει γι' αὐτὸν «...δὲν εἶναι μεμψιμοιρος καὶ κλαστικὸς, ἀλλ' ἐπιθυμεῖ νὰ ζήσῃ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ...» Θὰ ἦτο ἄλλωστε παράδοξο νὰ παραδεχθοῦμε ὅτι ὁ ποιητὴς φεύγοντας ἀπ' τὴ Πάτρα ὕστερα ἀπ' τὶς ἐγκύκλιες σπουδές, σὲ ἡλικία δηλαδὴ, ποὺ θάπρεπε νάχε δοκιμάσει τὶς πρῶτες συγκινήσεις τῆς Τέχνης, δὲν θάχε ἔλθει σὲ ἐπαφὴ με τοὺς Ἑπτανησίους, με τοὺς ὁποίους ἡ Πατρινὴ κοινωνία τῶν πρῶτων μετεπαναστατικῶν χρόνων εἶχε ἔλθει κάπως σὲ πνευματικὴ ἐπικοινωνία. Καὶ πραγματικὰ καὶ σ' αὐτὰ ἀκόμη τὰ πρῶτα του ποιήματα καὶ ἰδίως στὰ «Ἐπεα πτερόεντα» διαφαίνεται ἡ τάσις ὅπως ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ τὸν ἀκρατο ρομαντισμὸ καὶ στηριχθῆ σὲ στερεώτερο ἔδαφος. Ἄλλ' ἐκεῖ ποὺ καταφαίνεται πλεόπερο ὁ δημοτικισμὸς του εἶναι τὰ δράματά του— ὁ δημοτικισμὸς στὸ βαθύτερο δηλαδὴ νόημά του, κι' ὄχι στὴ γλωσσικὴ μορφὴ, ποὺ παίξει πάντα δευτερεύοντα ρόλο— ἡ ἀγάπη του γιὰ τὴν ἡρωϊκὴ προεπαναστατικὴ Ἑλλάδα καὶ γιὰ τὴ δημοτικὴ τέχνη της. Νὰ ἀκριβῶς τί λέγει αὐτὸς ὁ ἴδιος στὰ προλεγόμενα τῆς Α' ἐκδόσεως τῶν «Ἀττικῶν νυκτῶν» (1873) «...καθ' ὅσον εἰς τὴν ἑραστὴν καὶ δύτην τῆς δημῶδους παρ' ἡμῖν μούσης θέλει ἀποκαλυφθῆ καὶ πάλιν, ὡς σῶμα παλλόμενον καὶ σπαῖρον ἐκ ζωῆς, τὸ μυστήριον τῆς καθ' ὅλου ἑλληνίδος τέχνης...». Καὶ ἄλλοῦ «.....ἐν τοῖς δημοτικοῖς τοῦ λαοῦ ἄσμασιν δύναται τις νὰ παρατηρήσῃ τὸν Ἑθνικὸν ἡμῶν χαρακτῆρα, πλήρη ἐνότητος καὶ μεγαλείου, ἀληθείας καὶ ζωῆς.....». Καὶ ἔλεγε βέβαια μιὰν ἀλήθεια.

Ὁ Βασιλειάδης τίποτε πλεόπερο δὲν ἀγάπησε παρὰ κάθε τι τὸ ἑλληνικὸ. Τὸ ἑλληνικὸ πνεῦμα, ἀλλὰ ὄχι, μόνον τὸ ἀρχαῖον— ὡς οἱ «Ἀττικοί»— ἀλλὰ τὸ ἑλληνικὸ πνεῦμα μέσα ἀπ' τοὺς αἰῶνες, γιὰτὶ πιστεύει ὅτι μία καὶ ἡ ἴδια φωνὴ ἀντηγεῖ καὶ μέσα ἀπ' τὰ ἔσματα τοῦ Ὀμήρου καὶ μέσα ἀπ' τὰ τραγοῦδια τοῦ πολεμιστῆ—ἀντόρτη τῶν ἑλληνικῶν βουνῶν.... Καὶ φθάνει μετὰ τοῦ σημείου ὁ ἔρωτάς του πρὸς ὅ,τι τὸ ἑλληνικὸ, ὥστε καὶ αὐτὴ τὴν

ποιητική ευρωπαϊκή τέχνη να μισήση και να τη θεωρήση ακατάλληλη πνευματική τροφή για το ελληνικό κοινό. Να πάλι τι λέγει ο Ίδιος ἐπ' αὐτοῦ «... ἄλλως πᾶσα ἄλλη πνευματική σκευασία, εὐλημμένη ἐκ τῆς Δύσεως, ἔσται ἀλλόθροις τερθρεία, παιδικὴ γύμνασις καθηγητοῦ τινὸς ἐν ποιητικῷ διαγωνισμῷ, ἀλλ' οὐδαμῶς ἐφαπτομένη τῆς καρδίας, οὐδαμῶς ζωοπυροῦσα καὶ ἐνθουσιῶσα, σείουσα καὶ τρέφουσα ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα.....» Ἄλλα ὅλα αὐτὰ δὲν εἶναι μόνον λόγια. Καὶ στὰ δράματά του τέτοιος ἀναφαίνεται ὁ ποιητής, ἰδίως στοὺς «Καλλέργας», στὸ «Λουκᾶ Νοταρᾶ» καὶ στὸ ἀριστοουργημα τοῦ «Γαλάτεια». Ἐμπνέεται ἀπὸ τὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ μυθολογία, ἀπ' τὴ μακροαίωνα ἑλληνικὴ ἱστορία καὶ σύγχρονα ἀπ' τὸ δημοτικὸ τραγοῦδι (λ. χ. ἡ Γαλάτεια πλάστηκε ἀπὸ τὸν μῦθο τοῦ Πυγμαλῶνος καὶ τὸ δημοτικὸ τραγοῦδι «Ἡ ἄπιστη γυναῖκα» τῆς συλλογῆς τῶν δημ. ἀσμάτων τοῦ Passow), ἐνῶ διὰ τῆς παρατηρήσεως καὶ τῆς ψυχολογίας τῶν προσώπων ἐγγίζει τὸν πραγματισμό. Στὰ δραματικά του ἔργα, γενικῶς, καταφαίνεται ἡ προσπάθειά του, νὰ διαπλάσῃ χαρακτῆρες, ποὺ νὰ ἐνσαρκώνουν μιὰ ὁρισμένη ἐποχὴ ἢ μιὰ μορφή, ποὺ νὰ συμβολίσῃ τὶς ἰδέες, τὶς ἀντιλήψεις καὶ τὸ χαρακτῆρα τοῦ καιροῦ της.

Τέτοιος ὑπῆρξε ὁ Σ. Βασιλειάδης καὶ τὸ ἔργο του. Ὑπῆρξε ἓνας «πρόδρομος» τῆς ἑλληνικῆς ποιητικῆς καὶ δραματικῆς ἀκμῆς καὶ ὁ πρῶτος μεγάλος θεατρικὸς συγγραφεὺς μας ποὺ τιμήθηκε στὰ ξένα (1) καὶ ποὺ θέλησε πηγὴ τῆς ἐμπνεύσεώς του τὸ πραγματικὸ καὶ μόνον αὐτό... Βεβαίως εἶναι γεγονὸς ὅτι καὶ αὐτὸς ἐθρήνησε ὅτι ἐρέμβασε καὶ ἔζησε μ' ὄραματα. Μὰ ὁ θρῆνος του, δὲν εἶναι θρῆνος ρωμαντικοῦ. Κλαίει μόνον γιὰ τὴν Ἑλλάδα, ρεμβάζει καὶ δραματίζεται τὴν ἐθνικὴ παλιγγενεσία. Τὰ ὄνειρά του δὲν εἶναι καθ' αὐτὸ ρωμαντικά· δὲν ζῆ καὶ δὲν ὀνειρεύεται ὑποκειμενικὰ καὶ ἰδεατὰ, ἀλλὰ μὲ τὸν πραγματισμὸ ὄλων ἐκείνην ποὺ πόθησαν καὶ θέλησαν τὸ ἑλληνικὸ ξανάνοιωμα. Γι' αὐτὸ δούλεψε καὶ γι' αὐτὸ ἔγραψε.

Δυστυχῶς πέθανε νέος, τὴ στιγμὴ, ποὺ ἄρχιζε ἀκριβῶς νὰ ὀριμάζῃ, τὴ στιγμὴ, ποὺ θὰ παρουσίαζε ἀσφαλῶς μεγάλα πράγματα. Ὁ θάνατός του τότε συνεκίνησε τὴν ἑλληνικὴ ψυχὴ, ἀλλὰ καὶ σήμερα, νομίζω, δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ θλίβῃ ὅποιον πραγματικὰ ἀγάπησε καὶ ἤλπισε στὴ νεωτέρα ἑλληνικὴ πνευματικὴ παραγωγὴ.

N. A. ΛΟΒΕΡΔΟΣ

(1) Ἡ «Γαλάτεια» μεταφράσθηκε καὶ ἀναλύθηκε Γαλλικὰ καὶ Οὐγγρικὰ, Οὐγγρικὰ μάλιστα ἐδιδάχθηκε ἀπ' τὸ Ἐθνικὸ Θέατρο τῆς Βουδαπέστης.

ΣΥΜΒΟΛΟ

ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΗΜΑ

Μιὰ καὶ παρουσιάζεται ἡ εὐκαιρία ἢ ἀνάγκη νὰ μιλήσω ἀπὸ τούτῃ τῇ στήλῃ, ἃς πῶ κάτι ποὺ ἐνδιαφέρει ὅλους. Στὴν πλατεία Ὑλγας στέκει τὸ μνημεῖο τῶν στρατιωτῶν ποὺ πέσανε στοὺς πολέμους μας. Μιὰ μαρμαρένια Δόξα. Πάνω ἀπὸ τὸ δεξιὸ φρεῖδι τῆς Δόξας ἓνας μαῦρος λεκὲς σὰν εἶδος ἐληᾶς ἔχει φανῆ ἀπὸ καιρὸ πολὺν. Αὐτὸς ἀσχημίζει τὴν σεμνότητα τῆς εἰκόνας καὶ βεβηλώνει τὴ σοβαρότητα τῆς Ἰδέας. Μικροῦτσικα πράματα κάποτε χαλᾶνε ὅλη τὴν ἐπισημότητα μιᾶς σκηνῆς. Πρέπει νὰ καθαρισθεῖ ἀμέσως. Ἄλλο. Πλάι της καὶ πίσω της φυτρώνουν τρία φοινικόδενδρα γηρασμένα. Ἡ σάπια τους ποὺ χρησιμεύει γιὰ φόντο τοῦ λευκοῦ ἔργου, ἐνοχλεῖ φρικαλέα τὴν νεανικότητα τῆς ἀρρενωπῆς Δόξας. Τὸ ἓνα μάλιστα, στὰ ἀριστερὰ της, ἀπλώνει τὰ κλαδιάφυλλά του ἄπρεπα μπρὸς ἀπὸ τὸ σκεπτικὸ πρόσωπο τοῦ Ἰεροῦ Συμβόλου. Νὰ κοποῦν πρέπει τὰ τρία αὐτὰ ξωτικά δένδρα. Ποὺ δὲν ἔχουν ἄλλως τε καμμιὰ σχέση μὲ τὴν Ἑλληνικὴ Δόξα καὶ καμμιὰ παράδοση ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ γῆ ποὺ τὴν ἐγέννησε. Ἡ γειτονιά τῶν πεύκων ποὺ φυτρώνουν περὶ πέρα, δὲν θὰ τὴν ἐνοχλεῖ. Εἶναι γνώριμά της στοιχεῖα. Τὰ συνάντησε στὰ ψηλῶματα ποὺ περπάτησε καὶ στὰ βουνά μας ποὺ φτερούγησε. Νὰ φύγουν λοιπὸν τὰ τρία φοινίκια. Ν' ἀπαλλαγῇ τὸ ἔργο αὐτό, ποῦναι σεβαστότατο ὡς σύμβολο καὶ ἀξιολογώτατο ὡς γλυπτικὸ ἔργο. Ν' ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὰ βέβηλα καὶ τ' ἀκαλαίσθητα ἐνοχλήματα. Ἔτσι ἡ σεμνὴ Δόξα θὰ βλέπεται, ἀπὸ μακρύτερα μὲν μὲ φόντο τὸ πράσινο τῶν πεύκων, ἀπ' δὲ τὸν πρόσκνητὴ ποὺ θὰ προσέρχεται μπροστὰ της, μὲ φόντο τὸν οὐρανὸ, μὲ πλήρες τὸ διάγραμμά της, οὐρανογραμμμένη, «οὐρανοσκάλιστη».

Εἶπα πὼς εἶναι σύμβολο σεβαστότατο. Κι' αὐτὴ ἡ φράση μοῦ φέρνει στὸ νοῦ συνέχεια ἄλλη σκέψη. Τὰ σύμβολα γιὰ νὰ δικαιώνουν τὴν ὑπαρξὴ τους, πρέπει νὰ ζωντανεύουν στὴν ψυχὴ, στὸ αἴσθημα καὶ στὸ νοῦ τὶς ἐννοίες ποὺ κλείνουν μέσα τους. Γιὰ νὰ γίνεῖ αὐτὸ χρειάζεται ὁ ἐμπνευστὴς, ὁ μύστης, ὁ ἐρμηνευτής. Αὐτοὶ θὰ μπάσουν στὴν ψυχὴ, στὴν καρδιὰ καὶ στὴ σκέψη τῶν ἄλλων τὶς συμβολιζόμενες ἐννοίες. Αὐτοὶ οἱ «ἄλλοι» εἶναι κυρίως οἱ νέοι. Οἱ νέες ψυχὲς ποὺ ἔχουνε τὴν ζωτικότητα καὶ τὴν ἰκανότητα νὰ ἀφομοιώσουν τὰ μεγάλα καὶ τὰ θαυμαστά τῶν συμβόλων. Δὲν φθάνει λοιπὸν τὸ σύμβολο μόνον τῆς πλατείας Ὑλγας. Μπροστὰ του οἱ ἐμπνευστές, οἱ δάσκαλοι κυρίως, θ' ἄπρεπε νὰ ὀδηγοῦν τὰ παιδιὰ συχνά, πολὺ συχνά κ' ἐκεῖ μὲ μυστηριακὴ διάθεση νὰ προσπαθοῦν νὰ ἀνάψουν στὲς νεαρὲς ψυχὲς φῶς καὶ φωτιές. Νὰ κάνουν τὶς ψυχὲς ἐστῆς δόξης καὶ τιμῆς. Ἔστω καὶ μὲ ἐπανάληψη τῶν ἴδιων λόγων. Ἔστω χωρὶς πρωτοτυπίες καὶ χωρὶς μεγάλες ἐξάρσεις. Ἄλλὰ μὲ εὐλικρίνεια, μὲ πίστη καὶ μὲ σεβασμὸ πρὸς τὰ μεγάλα καὶ τὰ ἰδανικά. Καὶ εἶπαμε συχνά, πολὺ συχνά. Ἡ ὑποβολὴ ἐξασκεῖται μὲ τὴ συχνὴ

επανάληψη. Πρέπει λοιπόν οι δάσκαλοι να πάρουν τη θέση τους, αν δεν θέλουμε να μαστε Άβδηρίτες. Βρύσες χωρίς νερό. Σύμβολα χωρίς ψυχές.

Είπα και πώς είναι αξιολογώτατο ως γλυπτικό έργο. Λυπᾶμαι που δεν είμαι ο άρμοδιότερος για μιὰ κριτική. Μὰ δὲ νομίζω πὼς αὐτὸ ἐμποδίζει νὰ πῶ πὼς βλέπω μὲ τὰ δικὰ μου μάτια τὸ σύνολό του. Στήθηκεν ὕστερα ἀπὸ τοὺς τελευταίους πολέμους μας. Εἶν' ἔργο τοῦ συμπολίτη μας Ἀντώνη Σώχου, τοῦ σημερινοῦ καθηγητῆ στὸ Πολυτεχνεῖο. Ὅταν παρουσιάσθηκε τὸ ἔργο, κάποιοι βρῆκαν πὼς δὲν ἦταν ἀντάξιο τοῦ σκοποῦ γιατί... ἦταν μικρὸ !

Κατηγοροῦσαν μάλιστα τὸν Δήμαρχο πὼς ἀπὸ τσιγκουνιά του δὲν τὸ παράγγειλε μεγαλύτερο ! Μικρὸ ! Καὶ κανένας εἰδικὸς ἢ κανένας πὸν νᾶχει κάπως ἔγκυρη γνώμη δὲ ῥωτήθηκε. Δὲν ἔχει φυσικὰ καμμιά διάθεση προσωπικῆς μομφῆς αὐτῆ ἢ ὑπόμνησός μου. Ἄν δὲν ἀναθεωροῦμε τὰ καμώματά μας, ἀδύνατο νὰ διορθώσουμε τὰ σφάλματά μας.

Γυρίζουμε στὸ ἔργο. Ὁ τεχνίτης ἐσκάλισε μιὰ νεαρὴ γυναίκα γιὰ νὰ συμβολίσει τὴ νικήτρια Δόξα. Στὸ ἔργο του θέλησε νὰ δώσει τὴν ἐντύπωση, τὴν Ἔννοια, τὴν Ἰδέα. Ὅχι τὴ μορφὴ. Αὐτὴ ἦταν τὸ μέσο μόνον. Γι' αὐτὸ ἀμελεῖ τὶς ἀπαιτήσεις τῆς ὕλης. Φεύγει ἀπὸ τὰ πεζὰ καὶ τὰ συνήθη, τὰ «φυσικὰ». Θέλει νὰ δώσει μιὰ Δόξα εἰκόνα τῆς μεταπολεμικῆς ψυχῆς τοῦ λαοῦ πὸν τὴν γέννησε. Ἔτσι στὴ νεαρὴ γυναίκα δὲν ἀφίνει νὰ κυριαρχοῦν τὰ ἀνθρώπινα. Τίποτε πὸν νὰ θυμίζει τὴ θηλυότητά της. Ἄγνοεῖ τὴν καμπύλη. Κι' αὐτὸ τὸ στήθος ἀκόμη διαγράφεται κάτω ἀπὸ τὸν χιτῶνα της μὲ μιὰ ἔντονη εὐθειὰ γραμμῆ ὀριζόντια, πὸν σχηματίζει ὀρθὸς γωνίες στὲς ἄκρες της μὲ τὶς κατακάθετες γραμμὲς πὸν πέρνει ὁ κρεμαστὸς χιτῶνας. Ἀφύσικη γραμμὴ πὸν ἐκτελεῖ ἀπαράμιλλα τὸ σκοπὸ της. Ἀπομακρύνει κάθε ὕλιστικὸ αἶσθημα καὶ στὴ θέση του βάζει τὴν ἐντύπωση τῆς σταθερότητος, τῆς δυνάμεως, τῆς ἀκαμψίας. Στοιχεῖα πὸν ἐξηγοῦν τὰ μεγαλοφυγήματά της. Στὰ χέρια τοῦ ἔργου ὁ τεχνίτης γράφει τὴν ὁμοιομορφία. Ἰσχυρότατοι βραχίονες πὸν φανερὰ ἔρχονται σὲ ἀσυμμετρία πρὸς τὸ μέγεθος τῆς κεφαλῆς. Διωγκωμένες φλέβες στοὺς πῆχεις. Καρποὶ τῶν χειρῶν χονδροὶ πολὺ. Ὁ ἕνας μάλιστα, ὁ δεξιός, σὺν στρεβλωμένος. Ἄλλὰ τί ; Ἡ μαρμαρένια Δόξα στήθηκε γιὰ νὰ μιλεῖ γιὰ τὰ ἔργα της κι' ὄχι γιὰ τὶς ἀπαιτήσεις τῆς ὁμοιομορφίας καὶ τοῦ φύλου της. Τέτοιοι μόνον βραχίονες μπορούσαν νὰ χειρισθοῦν τὴν τρομερὴ σπάθη πὸν κρατεῖ. Τόσον διωγκωμένες φλέβες νὰ θυμίζουν τοὺς ὑπεράνθρωπους ἄθλους ἐκείνων πὸν συμβολίζει. Καὶ τόσο δούλεμα τοῦ σπαθιοῦ διώγκωσε τὸν καρπὸ τῶν χειρῶν. Ποιὸς προσεκτικὸς θεατῆς μπροστὰ σὲ τέτοια χέρια μπορεῖ νὰ λησμονήσει τὰ ἔνδοξα καὶ τὰ θαυμαστὰ κατορθώματά τους ;

Καὶ τὰ δυὸ της χέρια (τὸν καιρὸ ὕστερ' ἀπὸ τὸν πόλεμο) κουρασμένα ἀκουμποῦν πάνω στὴ λαβὴ μιᾶς πελώριας σπάθας, πὸν ἡ λεπίδα της σβύνει στὶς πτυχῆς τοῦ φορέματός της. Ἡ μᾶλλον στὶς γλυφῆς τοῦ Δωρικοῦ στύλου πὸν ἀντικαθιστᾶ τὸ γυναικεῖο σῶμα ἀπὸ τὴ μέση καὶ κάτω. Τὸ μέγεθος τῆς

λαβῆς δίνει τὸν χαρακτηριστικὸ ὑπολογισμό τοῦ ἄθλου. Κ' ἡ δάφνη πὸν μαζὺ κρατοῦν σεμνὰ τὰ χέρια, τὸ χαρακτηρισμὸ τοῦ ἀποτελέσματος.

Τὸ κάτω μέρος τοῦ κορμοῦ μὲ τὴ στυλικὴ Δωρικότητά του κάνει ἔντονη τὴν σταθερότητα τῆς νίκης καὶ τὴ σοβαρότητα τοῦ μνημείου.

Τῆς Δόξας ἡ κεφαλὴ στρέφει ἐλαφρὰ στὰ δεξιὰ καὶ πρὸς τὰ κάτω. Δὲν ἔχει ἔκφραση θριαμβικῆ. Ἀπεναντίας φαίνεται πονεμένη, ἕναν πόνον ἀνθρώπινον ἀλλὰ σοβαρὰ συγκρατημένον. Σκεπτικὴ στρέφει τὰ μάτια στὴ γῆ. Δίνει ἀπόλυτα τὴν ἐντύπωση πὼς ἀναμετράει τὰ περασμένα. Τὸν μακρυνὸ δρόμο πὸν πέρασε. Τοὺς μὀχθους πὸν κούρασαν. Τὶς θυσίες πὸν πόνεσαν τὶς καρδιές. Τοὺς χορούς. «Μελετᾶ τὰ λαμπρὰ παλληκάρια» πὸν δέχτηκεν ἡ γῆ πὸν σκεπτικὴ κυττάζει αὐτή.

Ἔχω ἄδικο νὰ νομίζω αξιολογώτατο ἔργο τὴ Δόξα τῆς πλατείας μας ; Νὸ νομίζω ἀριστούργημα αὐτὸ τὸ ἔργο τοῦ Σώχου ; Κ' ἔχω ἄδικο νὰ ζητῶ γι' αὐτὸ τὸ σύμβολο νὰ τὸ ἀπαλλάξουμε ἀπὸ τὰ ἀσεβῆ καὶ τὰ βέβηλα ;

ΧΑΡΙΛΑΟΣ ΚΑΚΟΥΡΗΣ

ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΩΝ ΑΠΟΚΡΕΩ

Στὶς πλατείες καὶ στοὺς δρόμους λαοθάλασσα καὶ τότες, ὅπως σήμερ' ἀδερφή.

Ἴδιες παίζουν στὶς καρδιές μας — μὲ τὴ θύμηση — οἱ νότες, στῆς λαχτάρας τὴν κορφή.

Μ' ἄλλο τότες κι ἄλλο τώρα (π' ἄφισέ μας γειὰ ἡ νιότη καὶ λιγότεψ' ὁ χυμὸς τῶν ἐσώκρινων ἀδένων καὶ σοφία κι ἀγιότη, τῶν ἐρώτων ὁ θυμὸς).

Σήμερα στὸ πάει κι ἔλα τῆς λαοθάλασσας πὸν βόγγει μὀριο εἶμαι κι ἐγώ.

Μ' οἱ φωνές τῶν μασκαράδων κι οἱ ἀναθροὶ τῶν φθόγγου «φῦγε, — λένε μ' — ἀποδῶ !...»

— «Τὶ ζητεῖς στῆς Βαλπουργίας νύχτας τὶς ἀπομιμήσεις, »χωρὶς νηότη κι ὀρμή ;...
»Ἐ, παληάτσε τῶν παληάτσων, πήγαινε ν' ἀποκουμπίσεις »σ' ἕνα τοῖχο τὸ κορμί»...

Κι ἔνωσα νὰ φτερουγίζουν (λὲς καὶ μ' ἀποχαιρετοῦσαν μὲς τῆς μνήμης τὰ κελλιά), τῶν καρναβαλιῶν οἱ νύχτες πὸν περάσαν κι ἀσπρίσαν στοὺς κροτάφους τὰ μαλλιά...

Πάτρα

ΝΩΤΗΣ ΝΗΣΙΩΤΗΣ

ΤΟ ΤΡΙΜΗΝΟΝ

Ο ΜΟΡΦΩΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΚΥΡΙΩΝ

Ἀπὸ τὸ ποικίλο μορφωτικὸ καὶ φιλανθρωπικὸ ἔργο τοῦ Μορφωτικοῦ συλλόγου κυριῶν ἐκεῖνο πού ἐνδιαφέρει περισσότερο τὴ σκοπιὰ μας, εἶναι ἡ προσπάθειά σου νὰ συμβάλῃ στὴν πνευματικὴ κίνηση τῆς πόλεώς μας ὀργανώνοντας ἀπὸ χρόνια τώρα σειρά ἐκλεκτῶν διαλέξεων, προωρισμένων γιὰ τὸ διανοούμενο κοινὸ τῆς πόλεώς μας. Οἱ διαλέξεις αὐτὲς κάθε χειμῶνα δίνονται μὲ ἐπιτυχία πού ὀφείλεται κυρίως στίς προσπάθειες τῶν κυριῶν μελῶν τοῦ συλλόγου. Ἀλλὰ καὶ τὸ κοινὸ τῶν Πατρῶν, στερούμενο κάθε ἄλλης πνευματικῆς καλλιιεργείας, ἀθρόο συμμετέχει στίς διαλέξεις τοῦ συλλόγου πού ὅλες σημειώνουν κοσμοπλημύρα καὶ ἐνδιαφέρον ἔντογο καὶ οὐσιαστικόν. Κυριαρχεῖ στὸ ἀκροατήριό τους πολὺ τὸ γυναικεῖο φύλο καὶ διατηροῦμε τὴν πεποίθησιν ὅτι αὐτὸ δὲν γίνεται ἀπὸ ἀλληλεγγύη ἀπλῶς στὸ ἔργο ἐνὸς συλλόγου κυριῶν ἢ γιὰ κοσμικὴν ἐπίδειξιν καὶ ἀπὸ κοινωνικὴν ἀνάγκη. Θέλουμε νὰ πιστεύουμε, ἐμεῖς τουλάχιστο, ὅτι τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀκροατηρίου εἶναι ἀληθινὸ καὶ εἰλικρινές. Τὸ κοινὸ μας διψάει πάντα γιὰ κάτι ἀληθινὰ πνευματικὸ καὶ ἀνώτερο.

Φέτος οἱ κυρίες εἶχαν καὶ μιὰ ἀκόμα ἀξιέπαινη πρωτοβουλία. Στὴ σειρά τῶν ὀμιλιῶν παρουσίασαν καὶ συμπολίτες ὀμιλητές, οἱ ὁποῖοι ὀμολογουμένως στάθηκαν στὸ ἕφος τῶν πρωτεουσάνων συναδέλφων τους. Ἐτσι ἀποδείχθηκε γιὰ μιὰν ἄλλη φορά ὅτι ὁ τόπος μας διαθέτει πάντοτε ἐκλεκτὰ στοιχεῖα μὲ διάθεσιν καὶ δυνάμεις πολὺτιμες γιὰ μιὰν πνευματικώτερη ζωὴ καὶ κίνησιν.

Ὅπως πολλὰς φορές τὸ τονίσαμε, ἐκεῖνο πού μᾶς λείπει, εἶναι προπαντὸς ὁ πυρήνας, λείπει τὸ πνεῦμα τῆς προαγωγῆς καὶ τῆς προστασίας τῶν πνευματικῶν ἐργασιῶν καὶ αὐτὸ τὸ πνεῦμα δὲ τὸ ἔχει ἢ κατὰ τὰ ἄλλα ἀξιοσέβαστη κοινωνία μας. Ἐν τῷ μεταξὺ τὸ ἔργο τοῦ Μορφωτικοῦ δὲν παύει μὲ τὴν θαρραλεὴ καὶ ἔμμονη συνέχισή του νὰ ἐπιβάλλῃ σὲ μᾶς καὶ σὲ ὅλο τὸ διανοούμενο κόσμον τὴν ὑποχρέωσιν νὰ τοῦ ἐκφράζουμε τὰ συχαρητήρια καὶ τίς εὐχαριστίας μας.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΤ' «ΑΧΑΪΚΑ»

Ἀπὸ τὸν διακεκριμένον συνεργάτη μας καὶ φιλοπνεύστατο ἱστοριοδίφην κ. Λεωνίδα Ζῶν, πήραμε τὸ γράμμα του αὐτὸ σὲ ἀπάντησιν προσκλήσεως ὅπως γιορτάσουμε καὶ στὴν Πάτρα τὴν 50ετηρίδα τοῦ ἔργου του, γιὰ τὴν ὁποία ἐγράψαμε ἤδη στὸ προηγούμενο τεύχος μας. Τὸ γράμμα ἔρχεται ἀπὸ τὸ Παλαιὸ Φάληρο.

Εὐγενέστατε φίλε καὶ συνάδελφε,

Ἡ εἰλικρινὴς ἐκδήλωσις καὶ διὰ τῶν ἀγαπητῶν μου «Ἀχαϊκῶν» καὶ διὰ τῆς τιμητικῆς ἐπιστολῆς σας τῶν εὐγενῶν πρὸς ἐμὲ αἰσθημάτων καὶ εὐχῶν σας ἐπὶ τῷ ἰοβιλαίῳ μου μοῖ παραέχει τὴν εὐχάριστον εὐκαιρίαν νὰ διατρανώσω τὴν ἀπειρον εὐγνωμονύνην μου, πολλῶ δὲ μᾶλλον, καθόσον ἐκδήλωσις, ὡς ἡ ἰδική σας, ἀποτελεῖ τίτλον τιμῆς καὶ ὑπερηφανείας εἰς ἕνα ταπεινὸν ἐργάτην τοῦ πνευματικοῦ ἀγῶνος, ὅποιος ἐγώ.

Ἄλλ' ἀκόμη περισσότερο δεσμεύει τὴν ψυχὴν μου καὶ ἡ ἀγαθὴ καὶ πάνυ ὑποχρεωτικὴ ἐπιθυμία σας, ὅπως ὀργανώσητε αὐτόθι πρὸς τιμὴν μου καὶ παρόντος ἐμοῦ συγκέντρωσιν, ἢ ἕν γεῦμα.

Ὅσο εὐχάριστον καὶ τιμητικὸν ἅμα δι' ἐμὲ εἶναι τὸ δεῖγμα τοῦτο τῆς ἀγάπης σας, τόσῳ καὶ λυπηρὸν ἐπίσης, μὴ δυνάμενον, τουλάχιστον ἐπὶ τοῦ παρόντος, διὰ λόγους ὑγείας τῆς πασχούσης συζύγου μου, νὰ γνωρίσω ἐκ τοῦ πλησίον πρόσωπον λιαν ἀγαπητὸν καὶ διὰ τὰ πνευματικὰ προσόντα καὶ διὰ τὴν εὐγένειαν τῆς ψυχῆς. Θὰ διακρατήσω ἐν τούτοις ὑπερηφάνως τὴν ἐπιθυμίαν σας καὶ ἄν, ὡς ἐλπίζω, κατὰ Μάιον

ἢ Ἰούνιον μεταβῶ εἰς τὴν γενέτειραν, θὰ θεωρήσω ἐμαυτὸν εὐτυχῆ νὰ ἐπισκεφθῶ τὴν ὀρειαν πατρίδα σας—προσφιλῆ εἰς ἐμὲ, ὡς καλύπτουσιν ὑπὸ τὰ ἐλαφρὰ χόματα τῆς τὰ λείψανα πολυκλαύτου ἀνεψιοῦ μου—καὶ τύχῳ τῆς τιμῆς νὰ γνωρισθῶμεν καὶ προσωπικῶς, καθὼς καὶ μὲ ἄλλους αὐτόθι διανοουμένους τῆς προηγμένης κοινωνίας σας. Δεχθῆτε, παρακαλῶ, τὴν ἐξαιρετικὴν ἐκτίμησίν μου καὶ ἀγάπην

Ὅλος ὑμέτερος
ΛΕΩΝΙΔΑΣ Χ. ΖΩΗΣ

Σημειώνουμε μὲ τὴν εὐκαιρία αὐτὴ ὅτι τὸ Σάββατο 9 Μαρτίου γιορτάστηκε ἡ 50ετηρίδα τοῦ φιλολογικοῦ ἔργου τοῦ κ. Ζῶν στὴν Ἀθήνα μὲ λόγους τῶν κ. κ. Ν. Βέη, Κ. Καρφοῦλα καὶ Μ. Σιγούρου καὶ μὲ μεγάλη συγκέντρωσιν διανοουμένου κόσμου. Ἀκόμα σημειώνουμε ὅτι ὁ ἀκάματος ἱστοριοδίφης μᾶς ἔστειλεν ἄλλα εἴκοσιν ἀνέκδοτα Πατρινὰ ἔγγραφα τῆς Τουρκοκρατίας πού θὰ δημοσιεύσουμε μὲ τὸν καιρὸ.

.....

Ἀπὸ τὸ ἔγκριτο φιλόλογο καὶ ἱστοριοδίφην τῆς ἰδιαίτης του πατρίδας Κυνορίας καὶ ἐκδότῃ τῆς συναδέλφου «Κυνοριακῆ Ἐπιθεώρησι» κ. Θ. Βαγενᾶ, πήραμε τὸ γράμμα αὐτὸ πού δημοσιεύουμε μὲ κάθε τιμὴ.

Ἀξιότιμε κ. Τριανταφύλλου,

Μ' εὐχαρίστησέ μου εἶδα στὸ προτελευταῖο τεύχος τῶν λαμπρῶν Σας «Ἀχαϊκῶν», μιὰ κίνησιν γιὰ τὴν συγκέντρωσιν τῶν Πατρινῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν καὶ Σᾶς εὐχαριστῶ, ἀκόμη, γιὰ τὴν πληροφῶριαν, πῶς τοῦ τραγουδιοῦ τοῦ «Θανάση Καράμπελα» ὑπάρχει καὶ Πατρινὴ παραλλαγή. Γιατὶ σ' αὐτὸ ἔτεινε ἡ ἔκδοσις τῆς μελέτης μου γιὰ τὸν Καράμπελα, στὸ νὰ δοθῇ δηλ. ἡ ἀφορμὴ ν' ἀναφανοῦν ὅλες οἱ παραλλαγές τῶν τραγουδιῶν του καὶ ὅλες οἱ ἄγνωστες, ἀκόμη, λαϊκῆς παραδόσεις. Μόνον μ' αὐτὸν τὸν τρόπον, πιστεύω, πῶς θὰ κατορθωθῇ τὸ ξεσκάλισμα τῆς ζωῆς καὶ τῆς δράσεως κάθε κλέφτη ἢ κάθε ἥρωα πού ἔζησε πρὶν ἢ κατὰ τὸ 1821. Κι' ἀκολούθησα τὸ σύστημα τῆς ἐκδόσεως μονογραφιῶν γιὰ κάθε ἕνα ἱστορικὸ πρόσωπο χωριστὰ, ὥστε σὲ μιὰ γενικώτερη μελέτη πού θὰ περιλάβῃ ἕνα μεγάλο κομμάτι τῆς Κυνοριακῆς Ἱστορίας (τὰ χρόνια δηλ. τὰ σχετικὰ μὲ τὴν Τουρκοκρατία καὶ τοὺς κλέφτες τοῦ Μαλεβοῦ), νὰ μποῦν ξεκαθαρισμένα καὶ τακτοποιημένα ὅλα τὰ πρόσωπα καὶ τὰ ἱστορικὰ ἐπεισόδια.

Πρὸ ὀλίγου Σᾶς ἔστειλα καὶ μιὰ ἄλλη μελέτη μου, πού ἀφορᾷ τὸν κλέφτη «Πέτρο Μαντᾶ» καὶ τοῦ ὁποίου ἡ δράσις βρισκόταν μπλεγμένη μὲ δυὸ ἄλλους κλέφτες Μαντάδες, τὸν Γιάννη Μαντᾶ ἀπὸ τὸ Ἀρκουδόρεμα τῆς Γορτυνίας καὶ τὸν καπετᾶν-Μαντᾶ ἀπὸ τὰ μέρη τῆς Πάτρας. Γι' τὸν δικὸ σας αὐτὸν καπετᾶν-Μαντᾶ ἐλάχιστες πληροφορίες ὑπάρχουν. Κυκλοφοροῦν, ὅμως, τραγούδια πολλὰ μὲ τ' ὄνομα τοῦ Μαντᾶ καὶ πολλὰς παραδόσεις γιὰ τὴν ζωὴ καὶ τὸ θάνατό του. Στὴν μελέτη μου ἐκεῖνη ξεκαθαρίζω, ὅσο μπορῶ, τὰ ζητήματα, ἀλλὰ εἶναι χρησιμώτατες, ὅλες, οἱ πληροφορίες, πού ὑπάρχουν καὶ μάλιστα γιὰ τὸν δικὸ σας Μαντᾶ, πού εἶναι καὶ πῶ παλιὸς καὶ πῶ ἄγνωστος.

Σεῖς μὲ τ' «Ἀχαϊκά» Σας θὰ μπορούσατε νὰ βοηθήσητε στὴν ἔρευνα αὐτῆς τῆς ἱστορικῆς πλευρᾶς καὶ Σᾶς παρακαλῶ νὰ κάμετε ὅ,τι εἶναι δυνατόν. Γιατὶ μόνον μὲ συνεργασία τῶν διανοουμένων μποροῦν νὰ λυθοῦν πολλὰ ἀπὸ τὰ, ἀκόμη, ἄλυτα ἱστορικὰ ζητήματα. Καὶ εἶναι καθῆκον τῶν ἐπαρχιακῶν περιοδικῶν νὰ φροντίζουν γιὰ τὴν ἀλληλογνωριμίαν καὶ συνεργασίαν τῶν ἐπαρχιακῶν διανοουμένων. Διότι ἡ γνωριμία μεταξὺ τους, οἱ κοινές, κατὰ τὸ πλεῖστον ἐπιδιώξεις, θὰ φέρουν μιὰ ἐπωφελεῆ καὶ γόνιμη συνεργασία. Γιὰ μᾶς μάλιστα, πού, ἀπὸ διάφορα μακρυνὰ τμήματα τοῦ Μοριᾶ'

ἀγωνιζόμεστε τὸν ἴδιο πνευματικὸν ἀγῶνα, θὰ φέρῃ ἢ ἀλληλογνωριμία μας μιά μεγάλη «Ἐταιρία μελετῶν τοῦ Μοριᾶ», ποὺ εἶναι προωρισμένη νὰ φέρῃ τόσα καλὰ στὸν τόπο μας, ὅπως μέχρι τώρα μεγάλες ὑπηρεσίες στὸν τόπο τους πρόσφεραν ἢ Ἑπειρωτικὴ Ἐταιρεία, τῶν Θεσσαλῶν, τῶν Κρητικῶν Σπουδῶν, τῶν Μακεδονικῶν, τῶν Θρακικῶν κ. λ. π.

Ὁ ἀγαπημένος μας Μοριᾶς εἶναι καιρὸς κι' αὐτὸς νὰ καλέσῃ σὲ συναγεμῶν τὰ παιδιὰ του καὶ νὰ ξεπεράσῃ σὲ δράση ὅλους τοὺς ἄλλους τόπους. Γι' αὐτὸ ἄς ἀρχίσουμε ἀπὸ τώρα νὰ συνεργαζόμεστε καὶ νὰ προοιανώσουμε τὸ ἔδαφος γι' αὐτὸν τὸν μεγάλο σκοπὸ.

Μὲ τοὺς φιλικωτέρους μου χαιρετισμοὺς
ΘΑΝΟΣ ΒΑΓΕΝΑΣ

ΚΡΙΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΥ

ΚΩΣΤΑ ΚΑΛΑΤΖΗ «Ὁ Μεθώνης Γρηγόριος Παπαθεοδώρου» (Ἱστορικὴ Μονογραφία). Ἀθήνα 1939.

Ἀπλά, σὰν παραμῦθι, μᾶς διηγεῖται ὁ κ. Καλαντζῆς στὸ νέο του βιβλίον, πέμπτο τῆς σειρᾶς «Μεγάλες Μορφές», τὴν ὑπέροχην δράση τοῦ Ἐπίσκοπου Μεθώνης Γρηγόριου, τοῦ ὁποῦ μᾶς γνωρίζει καὶ τὸ πραγματικὸ του ἐπώνυμο, ποὺ, καθὼς τονίζει, δὲν εἶναι Οἰκονόμου, καθὼς πιστευότανε, μὰ Παπαθεοδώρου.

Ὅπως καὶ σὰ βιβλία του γιὰ τὸν ἱστορικὸ Ἀμβρόσιο, Φρατζῆ καὶ Γερμανὸ Ζαφειρόπουλο, γιὰ τὰ ὁποῖα ἔχω γράψῃ σχετικά, ὁ συγγραφέας, μᾶς δίνει σήμερα, κατὰ τὴν συνήθειά του, μέσα σὲ 40 σελίδες μόνον, τόσο ποὺ νὰ μὴν κουράζῃ τὸν ἀναγνώστη του, ὀλίγη τὴ ζωὴ καὶ ὀλοζώντανη τὴ μεγάλη μορφὴ τοῦ ἀγωνιστῆ Δεσπότη τῆς Μεθώνης, ποὺ ἡ μοῖρα τοῦ εἶχε ὀρίσει ἀπ' τὸ χωριὸ του Ἀλβαινα τῆς Ὀλυμπίας, τώρα Μίνθη, νὰ φτάσῃ ν' ἀνέβῃ στὸ θρόνον τοῦ Ἐπίσκοπου Μεθώνης καὶ ἀπὸ κεῖ πάνω νὰ γίνῃ ὁδηγητὴς τοῦ σκλαβομένου ἑλληνισμοῦ τῆς περιφέρειᾶς του, ὄνειροπολῶντας ἀπὸ παιδί νὰ ἀναλάβῃ αὐτὴ τὴ θεία ἀποστολὴ, ὑποστηρίζοντας τὴ γλυκεῖα του πατρίδα σ' ὁμορφὸ καὶ ἰδανικὸ ὄνειρο τῆς λευτεριᾶς ἀπὸ τὴ σκλαβιά. Σὰν ἔγινε Δεσπότης, μὲ τὴ δίψα τῆς δράσης στὴν ψυχὴ του, ταξίδεψε πολὺ καὶ περνώντας ἀπ' τὰ Ἐπτάνησα, Μάλτα, Βενετία, Γένουα, Νεάπολη καὶ Πόλη, ἔφτασε στὴ Ρωσσία, μιλώντας παντοῦ γιὰ τὴ σκλαβωμένη του πατρίδα μὲ τὸ σκοπὸ νὰ κερδίσει συμπάθειες. Στὴ Ρωσσία, ἐπεσκέφτηκε τὸν Αὐτοκράτορα καὶ, ἀφοῦ ἐξιτόρησε τὴν κατάστασιν τῶν συμπατριωτῶν του, κατάρθωσε νὰ πάρῃ τὴν ὑπόσχεσίν του γιὰ μελλοντικὴ βοήθεια τῆς Μεγάλης Ρωσσίας. Ἡ κατοπινὴ του δράση, μετὰ τὴν προσχώρησίν του στὴ Φιλικὴν Ἐταιρεία, περιορίζεται στὴ θρυλικὴν πολιορκίαν τοῦ Νιόκαστρο τῆς Μεθώνης καὶ τὴν κατάληψίν του ἀπὸ τοὺς μανιασμένους πολιορκητὲς ποὺ κατασφάξαν ὅλους τοὺς τούρκους. Ἡ εἰκόνα τῆς σφαγῆς χτύπησε κατάκαρδα τὸν Δεσπότη ἀγωνιστῆ, ποὺ γιὰ μιά στιγμὴ ξέχασε τὸν ἀγωνιστῆ ἑαυτοῦ κι' ἔγινε μονάχα ὁ φιλόδημος παπᾶς, ὁ χριστιανός, ποὺ δὲν μποροῦσε νὰ ὑποφέρει νὰ βλέπῃ κείνη τὴν εἰκόνα τῆς ἀνθρωποσφαγῆς. Κι' ὁ πόνος του, ἦταν μεγάλος, ποὺ δὲν ἐπρόλαβε ν' ἀνακατήσῃ τοὺς πολεμιστὰς του. Ἡ περιγραφή τῆς ψυχικῆς τραγωδίας του στὸ ἀντίκρουσμα τῶν πτωμάτων ποὺ σκεπάζον τὰ χώματα τοῦ τόπου του, εἶναι συγκινητικὴ καὶ οἱ σελίδες 18 μέχρι 21, εἶναι ἀπὸ τίς πιὸ καλές. Αὐτὸς ὁ μεγάλος του πόνος γίνεταί αἰτία γιὰ λίγο καιρὸ νὰ κλειστῇ στὴ Μητρόπολιν του, μὴ θέλοντας ν' ἀναμικτῇ πειὰ πούθενά, παρ' ὅλες τίς παρακλήσεις τῶν δικῶν του ποὺ ἀγωνίστηκαν γιὰ νὰ τὸ κατορθώσουν. Ἐκεῖνο ὁμῶς ποὺ ξεσήκωσε πάλιν τὸν Γρηγόριον ἦταν τὸ φτάσιμο τοῦ Ἱμπραήμ καὶ ὁ κίνδυνος τῆς κατάληψης τῶν κερδισμένων ἀπὸ τοὺς Ἀραπάδες. Ἀναθεωρώντας ὁ Δεσπότης, τίς ἀποφάσεις του τότε, κάλεσε τοὺς φίλους του γιὰ νὰ σκεφτοῦν μαζί καὶ

ν' ἀποφασίσουν τὴ στάση ποὺ θάπρεπε νὰ κρατήσουν. Ἐτσι δὲν ἄργησε νὰ ξαναπάρῃ τὴν ἀρχηγίαν. Μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Μεθώνης καὶ τῆς Κορώνης ἀπὸ τὸν Ἱμπραήμ, ποὺ κατέλαβε ὅλα τὰ κάστρα ποὺ δὲν ἐπρόλαβαν νὰ πάρουν οἱ Ἕλληνες, προχώρησε πρὸς τὸ Νιόκαστρο τὸ μόνον ποὺ εἶχε μείνει ἄθικτον καὶ τὸ πολιορκήσῃ. Γύρω ἀπ' αὐτὸ γίνετο ὁ μεγαλύτερος ἀγῶνας καὶ κεῖ γράφτηκε μιά νέα ἐποποιία. Γύρω σ' αὐτὸ, ἀφοῦ πάλαιψαν σὰν παληκάρια, σκοτώθηκαν ἢ αἰχμαλωτίστηκαν ὅλα τὰ παληκάρια τοῦ Δεσπότη μαζί κι' αὐτός. Αἰχμάλωτος, κλεισμένος σ' ἓνα ὑγρὸ κελί, βρῖσκει τὸ θάνατον ἀπὸ πείναν καὶ χολέρα γιὰτὶ δὲν θέλησε νὰ προσκυνῇ τὸν κατακτητῆ, καθὼς τοῦ τὸ ζητοῦσε.

Τὸ νέο αὐτὸ βιβλίον τοῦ κ. Καλαντζῆ, γραμμένο τόσο ζωντανά, μὲ τὸν εὐχάριστον διηγηματικὸ τρόπο τοῦ συγγραφέα βαρύνει ἀκόμα πιὸ πολὺ τὴν ἀξιόλογον ἐργασίαν του γύρω ἀπὸ τίς ἱστορικὰς μονογραφίας, στίς ὁποῖες, καθὼς καὶ ἄλλοτε τόνισα, παρουσιάζεται εἰδικὸς καὶ ἀριστοτέχνης.

ΠΕΡΣΕΥΣ ΑΘΗΝΑΙΟΣ

ΚΩΣΤΑ ΚΑΡΑΧΑΛΙΟΥ, «Στοχαστικὲς Ὁρᾶς» (ποιήματα) Πάτρα 1940 (Τυπογραφεῖα Θ. Κούκουρα) δραχ. 25.

Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ἐπίσημους κριτικούς μας, καιρὸ τώρα, ὑποστηρίζουν τὴ γνώμη ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀληθινὴ ποίηση στίς ἡμέρες μας καὶ γενικὰ ὅτι ὁ ποιητικὸς λόγος, συγκρινόμενος μὲ τὰλλα εἶδη τῆς φιλολογικῆς παραγωγῆς, βρῖσκεται πολὺ χαμηλά. Ὅτι ἡ ποίηση περνάει μιά περίοδο παρακμῆς. Κι' ἓνα φιλολογικὸ περιοδικὸ τῶν Ἀθηνῶν, ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα, ποὺ ἀπληρῆ φαίνεται τὴ γνώμη τῶν κριτικῶν αὐτῶν, ἔκαμε τὴ δῆλωση, ἀπευθυνόμενον ἰδίαιτα στοὺς νέους ποὺ ἔχουν τὴ δικαιολογημένη φιλοδοξίαν νὰ παρουσιάξουν ἀπ' τίς στήλες του στίχους των, ὅτι στὸ ἐξῆς πολὺ λίγους στίχους νέων θὰ δημοσιεύῃ. Ἡ γνώμη αὐτὴ στηρίζεται στὴ διαπίστωση ὅτι δὲν ὑπάρχουν νέοι ποιηταί. Καὶ διάφορες ἀντιλήψεις διατυπώνονται περὶ τοῦ φαινομένου αὐτοῦ. Ἄν ὅμως ἀφίσουμε ἔξω τῆς τέχνης, ὅπως πραγματικὰ τὸ ἀξίζει, τοὺς «σορεαλισμούς», ὅλη ἡ ἄλλη φιλολογικὴ παραγωγή τῶν νέων μὲ τὸ ἐπιχείρημα ποὺ κατακρίνεται ἀπὸ κείνους ποὺ τῆς ἀρνοῦνται ἀπόλυτα τὴν ἀξίαν της, ἀδικεῖται. Τὸ ἐπιχείρημα αὐτὸ βγαίνει ἀπὸ μιά σύγκρισιν. Ὅταν ἐμφανίζεται ἓνας νέος ποιητῆς, ἀμέσως τὸν συγκρίνουν μὲ τοὺς παλιούς. Κ' ἐπειδὴ δὲν τοῦ βρῖσκουν τὴ πλαστικότητα καὶ τὴ μουσικότητα τοῦ Σολωμοῦ, τὸ μεγαλόπνοον καὶ τὴν ὑποβλητικότητα τοῦ Παλαμά, τὴ χάριν καὶ τὴν ὁμορφίαν τοῦ Χατζόπουλου καὶ τοῦ Μαλακάση καὶ τὴν τεχνικότητα καὶ ἀριότητα τοῦ Μαβίλη καὶ τοῦ Γρυπάρη, τὸν ἀρνοῦνται. Ὅταν ἐμφανίζεται ἓνας νέος διηγηματογράφος ἢ μυθιστοριογράφος θυμοῦνται τοὺς ἠθογράφους, τὸν Καρχαβίτσα, τὸν Παπαδιαμάντη, τὸ Θεοτόκη καὶ τὸν Ξενοπούλου καὶ βρῖσκουν ὅτι δὲν ἀξίζει τίποτα. Ἄλλ' αὐτὴ ἡ σύγκρισιν δὲν ἔχει τὴ θέση της. Ἄν οἱ σημερινοὶ λογοτέχνες μας ζοῦσαν τὴν ἐποχὴ ἐκείνων θάγραφον ὅπως κι' αὐτοί. Πιστεύω ὅτι ὄχι αὐτοί, μὰ ἡ ἐποχὴ μας εἶναι περισσότερο ὑπεύθυνη γιὰ τὸ ἔργον τους. Πόσον ἀληθινὸ εἶν' αὐτὸ φαίνεται ἀπὸ τὰ ἔργα ποὺ δημοσιεύουν τώρα οἱ παλαιοὶ λογοτέχνες μας, οἱ φτασμένοι, ποὺ εἶνε κατώτερα ἀπὸ τὰ ἔργα τους τὰ πρῶτα ποὺ τοὺς ἀνέδειξαν. Ἐνας μεγάλος κοινωνιολόγος καὶ κριτικὸς τῆς τέχνης εἶπε ὅτι ἡ τέχνη εἶνε στὸ σύνολόν της ἡ συστηματοποίηση τῶν κοινωνικῶν αἰσθημάτων σὲ μορφές. Ἡ ἐποχὴ μας δὲν παρέχει ἔδαφος γιὰ μεγάλη τέχνη, οὔτε μπορεῖ νὰ ἐμπνεύσει μεγάλα ἔργα γιὰτὶ τὸ καλλιτεχνικὸ της γίνεσθαι δὲν συμπληρώθηκε ἀκόμα. Οἱ σημερινοὶ δημιουργοὶ ἔργων τέχνης καλλιεργοῦν σὲ γῆ ἄνυδρο καὶ ἄγονο ἀκόμα καὶ γι' αὐτὸ τὸ φιλολογικὸν τους δένδρον ὑψώνεται καχεκτικὸν καὶ ἀδύνατον. Τὰ αἰσθήματα, οἱ πόθοι, οἱ παλμοὶ, ὁ ἐνθουσιασμός γιὰ κάτι νέο καὶ ἀνώτερον, οἱ λύπες κι' οἱ χαρῆς τῶν σημερινῶν ἀνθρώπων, δὲν παρουσιάζουν ἀκόμα τὴ ῥωμαλότητα, τὴ ζωηρότητα καὶ τὸ πηγαῖον τοῦ ψυχικοῦ κόσμου τῶν ἀνθρώπων τῶν περ-

σμένων χρόνων.

Αυτές τις γενικές σκέψεις μας προκάλεσε το διάβασμα της ποιητικής συλλογής «Στοχαστικές Ώρες» του Κ. Καραγάλιου που κυκλοφόρησε σ' ώραία έκδοση ο Πατρινός εκδότης Θεόδ. Κούκουρας και κρίναμε αναγκαίο να τις γράψουμε παρουσιάζοντας την στους αναγνώστες των «Αχαϊκών». Ο ποιητής με τον τόμο του αυτό κάνει την πρώτη του εμφάνιση στη φιλολογική ζωή. Το έργο του, ως νέου ποιητή, τοποθετείται γενικά στα πλαίσια που καθορίσαμε παραπάνω για τους νέους λογοτέχνες που μπροστά τους βρίσκεται μια άσημάτιστη φιλολογική ζωή και πίσω τους μια λαμπρά φιλολογική παράδοση. Αν ή καλή μέρα φαίνεται απ' το πρωί, τότε ο Κ. Καραγάλιος θα παρουσιάσει μια καλή μέρα. Το έργο του έχει περισσότερα προτερήματα, παρά ελαττώματα. Η αϊγλή του παρελθόντος δεν τον παρέσυρε σε κούφια μίμηση. Ούτε ένας στίχος του δεν θυμίζει παλιό ποιητή. Μι' απόχρωση Μπωντελαρισμού μπορεί να σημειώσει κανείς σε μερικά ποιήματα, όπως στην «Κίρκη». Μ' αυτό πιστεύω ότι οφείλεται σε ομοιότητα εμπνευσης παρά σε μίμηση. Όσο κι' ο έπηρασμός από ένα μεγάλο ποιητή, όπως ο Μπωντελαίρ, δεν είναι κατακριτέος, όταν ο μαθητής έχει ταλέντο και γράφει μ' αληθινό αίσθημα τέχνης. Η γλώσσα του, δημοτική με πλούσιο λεξιλόγιο, στρωτή, χωρίς νεολογισμούς και γλωσσοπλαστικές επιδείξεις. Άλλα έχουμε να παρατηρήσουμε ότι ο ποιητής μορφοῦσε περισσότερο να βασανίσει και να πλάσει το γλωσσικό θυσανρό και υλικό, γιατί σε πολλά ποιήματά του παρουσιάζει φανερά τα σημάδια ότι άρκέστηκε στην πρώτη φόρμα. Αν ή σύλληψη είναι κάτι το άτόφιο, κάτι που δεν δέχεται μεταβολή, ή έκτέλεση, ή έπεξεργασία, είναι έργο, καθαρά, τέχνης. Αυτό δε εφαρμόζεται και στην ποίηση. Ο ποιητής μας τα θέματα του τα παίρνει από τους κόσμους της φαντασίας, των αισθημάτων και των σκέψεων με πλήρη ισορροπία μεταξύ τους. Έδώ ένας συγκρατημένος και ειλικρινής υποκειμενισμός, εκεί μια εικόνα απ' τη ψυχή των πραγμάτων και των προσώπων, όπως τη νοιώθει ο ποιητής. Κάποιος όμως πεσσιμισμός που οφείλεται περισσότερο σε στιγμιαίους αισθηματισμούς, παρά σε κατασταλαγμένη ιδεολογία, τον κάνει να βλέπει τη σκληρή όψη των πραγμάτων και να είναι μελαγχολικός. Μας το λέει στους στίχους του πρώτου ποιήματος της συλλογής του.

Όσοι καῦμοι με δείρανε—κι' όσες χαρές
με γλύκαναν—ώ πόσο λίγες κι' κριβές.

Κι' έγώ τονίζω το τραγοῦδι με σκοπό
θλιμένο και καμμιά φορά—ώ πόσο σπάνια—
χαρούμενο και βλέπω τότε γῆς κι' οὐράνια
στο φῶς πλημμυριστά...

Μά άμέσως σάν αντίδοτο ξεχεται ή άλλη όψη των των πραγμάτων. Στο ποίημα που ακολουθεί με τον τίτλο «Θάνατος του έγωιστή», στο λιτό και ώραϊότατο αυτό ποίημα ο ποιητής ξαναβρίσκει τον εαυτό του. Δεν πρέπει να είμαστε μόνοι στη ζωή. Ο κόσμος δεν αρχίζει και δεν τελειώνει στον εαυτό μας, όπως στη ζωή του έγωιστή. Αν έμεις δεν έχουμε τη δύναμη να κλείσουμε στη ψυχή μας κάθε είδος ένθουσιασμού και χαράς, αν φαίνονται σε μας όλα μαῦρα και σκοτεινά, ως πλησιάσουμε τους άλλους ν' άχτινοβολήσει και σε μας ή δυνατή και πλούσια ύπαρξή τους. Άλλα και πάλι τον ποιητή μας το συγκρατεί και τον κάνει διστακτικό ή πείρα της άτομικής του ζωής που φαίνεται να του φάνηκε άρκετά σκληρή. Στα κατοπινά του ποιήματα «Κατάπτωση», «Κίρκη» και «Πόθοι» τον καταλαμβάνει πάλι ο στιγμιαίος αισθηματικός πεσσιμισμός που δεν έχει όμως και τη δύναμη να τον συγκρατήσει, γιατί άμέσως ξεχεται σκληρό το κτύπημα της αισιοδοξίας, αφαιρώντας μαζί και το τελευταίο ίχνος άτομικού έγωισμού. Μας το λέει ο ίδιος στο τελευταίο τετράστιχο των «Πόθων».

30

Κι' άς μη γευτώ τη γλύκα σας. Άρκει πού στη ζωή μου
την άδειαν ή δώσετε κάποιον σκοπό. Τα χιόνια
που πάγωσαν θανατερά το νέο το κορμί μου
άρκει να λυώσουν κι' άς μη ρθούν ξανά τα χελιδόνια.

Το έρωτικό αίσθημα στη συλλογή αντιπροσωπεύεται από λίγα ποιήματα, όπου ο ποιητής μας δίνει το μέτρο, με το όποιο αντιλαμβάνεται τον έρωτα, την άγάπη. Άπ' τα σχετικά ποιήματα ώραϊότερα είναι το «Ήρθες» μουσικώτατο και πλαστικώτατο και το «Του δρόμου μου συντρόφισσα» που αναφέρεται στη γυναίκα του ποιητή. Ο χώρος δυστυχώς δεν μάς επιτρέπει να τα μεταφέρουμε' έδώ για να τα χαρούν οι αναγνώστες μας. Το έρωτικό αίσθημα για τον ποιητή, δεν είναι το άνικανοποίητο σεξουαλικό πάθος, ή πείνα της «έκτης αισθήσεως», όπως έλεγε σ' άλλη περίπτωση ο Ε. Ροΐδης. Γι' αυτό οι στίχοι του δεν φηνοῦν για χαμένους έρωτικούς παραδείσους, δεν άπειλούν μ' αυτοκτονίες, ούτε παρουσιάζουν τα πάντα μαῦρα και σκοτεινά. Πέρα από τον έρωτα υπάρχει γενικά ή ζωή που την συμπληρώνουν και την ενδιαφέρουν κ' άλλα αισθήματα και τη συγκινούν και τη συγκλονίζουν κι' άλλα πάθη. Σάν ένα λοιπόν απ' τα πολλά αυτά αισθήματα βλέπει ο ποιητής τον έρωτα. Ο στίχος του μας τον παρουσιάζει ήμερο και ζωντανό αίσθημα που την όμορφιά του πολλές φορές λερώνει ή ζωή με τη σκληρότητά της.

Γενικά ή συλλογή του Κ. Καραγάλιου είναι ένα έργο μ' αληθινό και πηγαίο ποιητικό αίσθημα. Αν το διακρίνει κάποιος δειλία, κ' έλλειψη θάρρους, αυτό είναι δείγμα της διστακτικότητας όλων εκείνων που πρώτη φορά εμφανίζονται στα γράμματα και που έχοντας σωστή ιδέα της τέχνης, είναι μετριόφρονες και σεμνοί. Ο ποιητής περισσότερη επίδοση δείχνει στην ποιητική μορφοποίηση ιδεών και σκέψεων. Έχει την πείρα και το αληθινό αίσθημα των ανθρώπινων πραγμάτων. Τον διακρίνει κάποιος πεσσιμισμός, αλλά πρέπει ν' άπαλλαγεί όριστικά απ' αυτόν. Γιατί μπορεί ο πεσσιμισμός να είναι ένα ειλικρινό ποιητικό αίσθημα, δεν είναι όμως ποτέ θετικό στοιχείο της τέχνης.

II. ΑΧΑΙΟΣ

ΡΙΤΑΣ ΣΑΡΔΕΛΙΑΝΟΥ, Παραμύθια, Πάτρα 1940 (τυπογραφεία Α. Κουλουμπή)
σελ. 74, δρχ. 25

Ο μικρός τόμος των «Παραμυθιών» της δίδος Ρ. Σαρδελιάνου είναι προωρισμένος να κερδίση τη συμπάθεια του αναγνώστη. Τα έντε παραμύθια που τον αποτελούν, θάλεγε κανείς πως είναι γραμμένα να διαβαστούν μόνο από παιδιά, γιατί στο τόπο μας οι τόσο σοβαροί μεγάλοι βρίσκουν ότι είναι κατώτερό τους να παρακολουθήσουν εκείνο που άκριβώς μερικοί μεγάλοι, ενεργώντας για το λογαριασμό του συνόλου των μεγάλων, χαρίζουν στους μικρούς. Άποφεύγουμε και θεωρούμε γενικά για κατώτερο είδος ό,τι χρειάζεται να χορτάση το παιδικό μάτι και να εύχαριστήση το παιδικό μυαλό και λησμονάμε ότι είμαστε και έμεις κάποτε μικροί και τόχαμε παράπονο ότι τόσο λίγο είχαν προσέξει την ηλικία μας οι σοβαροί μεγαλύτεροί μας. Έδώ, στην Ελλάδα, εκτός από το σχολείο, σχεδόν τίποτε άλλο δεν υπάρχει για να φανή κηροῦνται. Προσπάθειες που γίνονται για να επικοινωνήσουμε με τις έφεδρες της ζωής, προσπάθειες που κατευθύνονται να προσφέρουν κάτι ειδικά για το παιδί, είναι προσπάθειες που εμποροῦν να είπωθούν με κάθε συναίσθηση της βαρύτητας της φράσεως «έθνικές», «κοινωνικές». Τιμῶ τον πολιτισμό μας, τιμῶ έμάς τους ίδιους ό,τι προσφέρεται για ψυχαγωγία, για πνευματική τροφή, για άνύψωση, στο παιδικό μας κόσμο.

Η δ. Σαρδελιάνου δεν είναι βέβαια καμμιά «μεγάλη» για να της έχει άποξηρά-

31

νει την αισθηματικότητα ή αυστηρότητα και ή επισημότητα των «μεγάλων». Γι' αυτό ζήτησε να βάλη τή Τέχνη στην έξυπνότητα αυτού του σκοπού. Και έτσι έφτιασε ένα έργο φιλολογικό πρώτα και πολιτιστικό έπειτα, λίγα καλογραμμένα παραμύθια που πιστεύω πως κάθε αναγνώστης της θα τὸ εὔρη εύχάριστα, ζωντανά, πετιχυμένα και τὸ σπουδαιότερο έμορφα. Νά γιατί εἶπα πὸς τὸ βιβλίο της είναι προωρισμένο να διαβαστῆ με συμπάθεια. Ἡ γλῶσσα της είναι μιὰ ἀπλῆ γλῶσσα με τόση ἀλληλοσυνέπεια στὸ λεκτικό της, ὥστε χαιρέται κανένας για τὸ κατόρθωμα αὐτὸ τῆς συγγραφῆς να περάση τὸ γλωσσικὸ δαίδαλο με τόση εύχέρεια. Τὸ γράψιμό της δείχνει καλὴ πέννα καὶ ἡ ἀρχιτεκτονικὴ κάθε παραμυθιοῦ γερῆ. Γενικά είναι τὸ βιβλίο της ἀξιοπρόσεχτο καὶ ἐκλεκτό. Ἀπὸ τῆ δ. Σαρδελιάνου περιμένουμε πολλὰ καὶ καλὰ ἀπὸ τὴν ὑπηρεσία της στὴ Τέχνη.

K. N. T.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Εὐχάριστη ἔκπληξη για τὴν πνευματικὴ μας ζωὴ ἀπέτελεσαν οἱ δυὸ σπάνιες στὸ εἶδος τους ὁμιλίες τοῦ καθηγητῆ τοῦ Πανεπιστημίου κ. Γιάννη Θεοδωρακόπουλου ποὺ ἔγιναν στὴ σειρά των ὁμιλιῶν τοῦ Μορφωτικοῦ συλλόγου κυριῶν τὸν περασμένο μῆνα στὴν αἴθουσα τοῦ εἰσαγωγικοῦ συλλόγου καὶ με θέμα τὸν Πλάτωνα καὶ τὴ μορφή τοῦ ἔργου του. Ὁ κ. Θεοδωρακόπουλος μίλησε σὲ ἄψογη δημοτικὴ γλῶσσα καὶ ἀνέλυσε τόσο βαθειὰ τὸν Πλάτωνα, ὥστε νὰ μείνουν οἱ ὁμιλίες του ἀλησμόνητες. Συγχαίρουμε τὴν κ. Σοφῆ καὶ τὸ συμβούλιό της ποὺ φρόντισε φέτος νὰ φέρῃ καὶ πρωτογνώριστους για τὴν Πάτρα ὁμιλητῆς καὶ μάλιστα τῆς βαρύτητας τοῦ κ. Θεοδωρακόπουλου.

*** Ἀπὸ τὶς ἐκλεκτῆς ὁμιλίες τοῦ Μορφωτικοῦ συλλόγου κυριῶν, σημειώνουμε τὴ διάλεξη τοῦ γυμνασιάρχου κ. Π. Τσιλήρα με θέμα τὸν ἐπαγγελματικὸ προσανατολισμὸ των νέων, θέμα πρωτότυπο, ἐνδιαφέρον καὶ χρήσιμο ποὺ ὁ ὁμιλητῆς τὸ κάτεχε βαθειὰ. Ἐπίσης τὴν ὁμιλία τοῦ δικαστῆ κ. Α. Σταυροπούλου με θέμα «τοὺς φανταστικούς νόμους» ποὺ τὸ ἔχειρίσθη με ἐπαγωγικὸ καὶ λεπτότατο τρόπο ποὺ ἔκανε ἐξαιρετὴ ἐντύπωση. Καὶ στὶς δυὸ ὁμιλίες τὸ ἀκροατήριον ἦταν ἀθρόο καὶ χειροκρότησε θερμὰ τοὺς ὁμιλητῆς. Ἐπίσης στὸ Δημοτικὸ Θέατρο τὶς 20 τοῦ Γενάρη μίλησεν ὁ καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου κ. Βλησίδης για τὴ βιολογικὴ ἄποψη τοῦ γάμου σὲ μεγάλη συγκέντρωση κόσμου. Μίλησεν ἐπίσης τελευταία καὶ ὁ κ. Γ. Μπαδογιαννάκις πάνω σὲ παιδαγωγικὸ ζήτημα με μεγάλη ἐπιτυχία.

*** Πλησιάζει στὸ τέλος ἡ ἀναδιοργάνωση καὶ τακτοποίηση τῆς βιβλιοθήκης τοῦ συλλόγου ἰδιωτικῶν ὑπαλλήλων Πατρῶν. Ἡ ἀπογραφή καὶ κατάταξη των ἀρκετῶν τόμων ποὺ ἀπαρτίζουν τὴ βιβλιοθήκη αὐτῆ, ποὺ μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς εἶναι ἀξιόλογοι, ἔγιναν με ἐπιστημονικὸ σύστημα καὶ τάξη. Με ἐπικεφαλῆς τὸν κ. Ἀναστ. Φεφέ, ἐργάσθησαν φιλότιμα καὶ ἀνιδιοτελῆ τὰ ἐξῆς μέλη τοῦ συλλόγου : οἱ κ. κ. Βασιλ. Κατσούδης, Γεωργ. Σαράντης, Π. Σαγκρῆς καὶ Α. Λεφτάκις με τὴ βοήθεια τοῦ ἄλλοτε προέδρου τοῦ συλλόγου κ. Γ. Καραλῆ καὶ τοῦ τώρα κ. Ν. Σκαλισῆ.

*** Τὴν Παρασκευὴ 8 τοῦ μήνα αὐτοῦ, ὁ Ροταριανὸς Ὁμιλος Ἀθηνῶν γιῶρτασε τὰ σαράντα χρόνια καλλιτεχνικῆς ζωῆς τοῦ συμπολίτη μας ἀκαδημαϊκοῦ καὶ καθηγητῆ τῆς σχολῆς καλῶν τεχνῶν ζωγράφου κ. Ἐπαμ. Θωμόπουλου. Ἐκ μέρους τοῦ Ροταριανοῦ Ὁμίλου Πατρῶν παρευρέθησαν οἱ κ. κ. Δ. Θεοφίλου καὶ Μ. Γιαννακόπουλος. Μίλησαν για τὸ ἔργο τοῦ καλλιτέχνη μας οἱ κ. κ. Ἄλ. Φιλαδελφεὺς καὶ Δ. Θεοφίλου καὶ εύχάριστῆσεν ὁ κ. Θωμόπουλος με σύντομη ὁμιλία.